

Språk- och litteraturcentrum
Allmän språkvetenskap

Possession och animathet i svenska folkmål

Felix Lecaros

Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet
Kandidatuppsats i allmän språkvetenskap, ALSK13
(Augusti 2026)

Handledare: Arthur Holmer & Lars-Olof Delsing

Abstract

Many of the world's languages have several adnominal possessive constructions. Their use may be governed by several factors, one of which is the 'animacy' of the possessor noun phrase. The present thesis investigates this factor in the choice of possessive construction in eleven different traditional Swedish dialects. While similar studies to the present one have been conducted for other linguistic areas, there have been no such studies covering Scandinavian dialects. Based on a comprehensive survey of dialectological literature spanning the mid-19th century until today, the distribution of six different adnominal possessive constructions and their use within the respective dialects are investigated in relation to the possessor's place in a six-level animacy hierarchy. The possessive constructions investigated are the following: *s*-genitive, possessive dative, *h*-genitive, prepositional expressions, and possessor incorporation (compounding). It is shown that the animacy of the possessor is a significant factor in the choice of possessive construction, although it is not the only relevant factor.

Förkortningar i glossningen

1	första person
2	andra person
3	tredje person
CL	klassificerare
DAT	dativ
DEF	bestämd form, artikel
EZ	ezafe
F	femininum
GEN	genitiv
INDEF	obestämd form, artikel
M	maskulinum
N	neutrum
N	substantiv ¹
PDA	prepropriell artikel
PL	pluralis
POSS	possessiv
PREP	preposition
PSR	possessor
PST	dåtid
SG	singularis

¹ Används för att beteckna huvudordet (possessumet) i en possessivkonstruktion, vilket alltid är ett substantiv.

Innehåll

1. Inledning	5
1.1 Transkription och glossning	5
2. Teoretisk bakgrund	6
2.1 Possession	6
2.2 Animathet	7
2.2.1 Animathetshierarkin i min undersökning	8
2.3 Possessivkonstruktioner	11
2.3.1 Adnominala possessivkonstruktioner i världens språk	12
2.3.2 Possessivkonstruktioner i de nordiska fornspråken	16
2.3.3 Possessivkonstruktioner i de moderna dialekterna	16
2.4 Tidigare forskning	21
2.4.1 Nordisk dialektsyntax	21
2.4.2 Possessivkonstruktioner i nordiska folkmål	22
2.4.3 Possessivkonstruktioner i förhållande till animathetshierarkin	23
2.5 Syfte och frågeställning	24
3. Material och metod	24
3.1 Materialinsamling	24
3.2 Studiens omfattning	26
4. Resultat	26
4.1 Possessivkonstruktioner i de undersökta områdena	26
4.1.1 Västergötland	27
4.1.2 Bohuslän	28
4.1.3 Hammarö (södra Värmland)	29
4.1.4 Norra Värmland	29
4.1.5 Älvdalen (övre Dalarna)	30

4.1.6	Jämtland	31
4.1.7	Ångermanland	33
4.1.8	Skellefteå (norra Västerbotten)	35
4.1.9	Överkalix (Norrbotten)	36
4.1.10	Finland	37
4.1.11	Estland	38
4.2	Sammanställning av resultaten	40
4.2.1	Possessivkonstruktionernas förekomst	40
4.2.2	Possessivkonstruktionernas struktur	44
5.	Diskussion	47
5.1	Tolkning av resultaten	47
5.1.1	Förekomst	48
5.1.2	Struktur	48
5.2	Tvetydiga fall	49
5.2.1	Possessiv dativ eller <i>h</i> -genitiv av feminina personnamn?	50
5.2.2	Possessorinkorporering vid sammansättning av två personnamn?	51
5.3	Implikationer och framtida forskning	52
	Referenser	53

1. Inledning

Föreliggande studie undersöker olika sätt att uttrycka possession (ägende) i elva svenska dialektområden. Utifrån uppgifter inhämtade från äldre och nyare dialektologisk litteratur undersöker jag användningen av sex olika adnominala possessivkonstruktioner inom de respektive dialekterna i förhållande till possessorns (ägarens) grad av animathet. Samspelet mellan dessa två faktorer har tidigare undersökts inom olika språk, däribland de nordiska standardspråken, men någon närmare studie har inte gjorts om svenska dialekter. Syftet med föreliggande studie är således att pröva animathetshierarkin (med hänsyn till possessorns animathet) som möjlig förklaringsmodell till bruket av olika possessivkonstruktioner inom de undersökta dialektområdena.

I min diskussion av svenska språkliga varieteter använder jag termerna *dialekt*, *folkmål* och *mål* i samma bemärkelse och syftar då endast på så kallade *traditionella* eller *genuina dialekter* (se om dessa begrepp Dahlstedt, 1978; Svahn & Nilsson, 2014, s. 27–30). Mina studieobjekt är inte regionala varianter av svenskt riksspråk (vilka i folkmun i dag kan benämnas *dialekter*), utan i stället sådana språkliga varieteter som företett en självständig utveckling från det nordiska fornspråket. De traditionella svenska dialekterna uppvisar stora skillnader sinsemellan (och gentemot riksspråket) med hänsyn till ljud- och böjningssystemen samt ordförrådet, vilket länge uppmärksammats inom svensk dialektologisk forskning. Syntaxen har som undersökningsområde inte ägnats samma uppmärksamhet i den äldre dialektologin, men även inom detta område finns påtaglig variation. Förekomsten och bruket av olika possessivkonstruktioner utgör ett tydligt exempel på detta.

Jag presenterar nedan i bakgrunden det teoretiska ramverket för studien, med fokus på animathet och possession samt en genomgång av de olika behandlade possessivkonstruktionerna. Därefter redogör jag för arbetets metod och materialinsamling. I uppsatsens resultatdel redovisar jag vilka konstruktioner som är möjliga för olika slags possessorer i de olika dialektområdena, samt hur dessa förhåller sig till possessorns animathet. Jag diskuterar därefter undersökningens resultat.

1.1 Transkription och glossning

I de fall exempel från särskilda dialekter anförs, återges dessa i regel så som de står skrivna i originalkällan. De olika källorna begagnar sig dels av grova transkriptioner med grund i

skriftspråket, dels av mer noggrant ljudåtergivande transkriptioner med fonetiskt grundade system såsom landsmålsalfabetet (LMA).² Det var i den äldre litteraturen vanligt att återge alla dialektala ord med fonetisk skrift även då man inte berörde ljudläran.

När glossning används sker så med grund i *Leipzigreglerna* (se LGR). Lexemen översätts i regel med sina rikssvenska kognater. I resultatdelen förses exempel som kan vara svårtydda med glossning inom hakparenteser [...] av platsskäl. På konceptuell nivå betecknar jag genomgående possessorn, alltså possessivattributet, som PSR. Possessumet, alltså huvudordet i den nominalfras som innehåller possessivkonstruktionen, betecknas som N (då detta alltid är ett substantiv). Således står exempelvis PSR-N.INDEF för en konstruktion med framförställd possessor följd av ett possessum i obestämd form, som i riksspråkets *Eriks bok*.³

2. Teoretisk bakgrund

I det följande ges en genomgång av för undersökningen relevanta begrepp. Därefter ges en översikt av possessivkonstruktioner dels i världens språk, dels i de undersökta dialekterna. Slutligen ges en översikt av tidigare forskning på området. I detta avsnitt presenteras även undersökningens avgränsningar.

2.1 Possession

Begreppet *possession*⁴ omfattar inom språkvetenskapen en mängd olika asymmetriska relationer mellan två entiteter: *possessorn* (ägaren) och *possessumet* (det ägda) (Aikhenvald, 2012, s. 1 f.; Dixon, 2010b, s. 262 f.; Langacker, 2004, s. 81 f.). Possession som semantisk företeelse låter sig inte helt lätt definieras, men Langacker (1999) föreslår som grundprincip att ”one entity (the one we call the possessor) is invoked as a reference point for purposes of establishing mental contact with another (the possessed)” (s. 176).⁵

Flera författare har indelat den mångfald av semantiska relationer som kan omfattas av språklig possession i olika kategorier (se t.ex. Pitkänen, 1979, kap. 5). En grundläggande uppdelning av de olika slagen av possession kan göras i possession av *relationella* och *icke-relationella*

² LMA-transkriptioner återges med det fritt tillgängliga typsnittet *Dialekt Uni* (Cercurius AB, 2024). Äldre exempel med obsoleta beteckningssätt (bland annat av accent, varom se Eriksson, 1961, s. 128) har moderniserats av mig.

³ Släktskapsord använda såsom egennamn saknar ofta speciesmarkering

⁴ På svenska även *ägande* och främst i äldre källor *genitiv* (särskilt i sammansättningen *genitivbegreppet*).

⁵ Se vidare Langacker (2004, kap. 4), Peters & Westerstahl (2013), Pitkänen (1979, kap. 5), Seiler (1981).

possessum (Barker, 1995, s. 7 f.). *Relationaltet* kan efter Löbner (1985) beskrivas som ett särdrag som avser huruvida ett substantiv betecknar en entitet som står i viss relation till en annan (s. 292). Relationella substantiv är bland annat familjemedlemmar, kroppsdelar och egenskaper, medan sådant som hör till materiell egendom är icke-relationellt. Uppdelningar av detta slag finns i många språk tydligt representerade i grammatiken och kan i andra språk föreligga som underliggande faktorer.⁶ Litteraturen talar ofta om *oförytterlig* och *förytterlig possession* (eng. *inalienable, alienable*), vilket kan avse possession av relationella respektive icke-relationella substantiv. Exakt vad som betraktas som (o)förytterligt i grammatiken skiljer sig dock mellan språk, och begreppen åsyftar i litteraturen ömsom en mer semantisk indelning, ömsom språkspecifika system (Heine, 2004, s. 18 f.; Karvovskaya, 2018, s. 9–14). Jag kommer därför här bara att tala om *relationell* och *icke-relationell possession* i förhållande till Löbners definition av relationaltet.⁷

Possession kan inbegripa både konkreta och abstrakta entiteter på båda sidor av possessionsförhållandet. Det mest typiska slaget av possession inbegriper en konkret possessor och ett konkret possessum (*Eriks bok, min far*) (Herslund & Baron, s. 2), och så gott som alla exempel i den dialektologiska litteraturen är av detta slag. Det har därför inte varit möjligt att ta denna aspekt av possession i beaktande i undersökningen.

2.2 Animathet

Den så kallade *animathetshierarkin* (eng. *animacy hierarchy* eller *nominal hierarchy*) är en semantiskt betingad princip för att rangordna substantiv och pronomina efter *animathet*, vilken används för att förklara flera grammatiska fenomen. Hierarkin betraktar primärt biologisk animathet (*animat* gentemot *inanimat*; *människor* gentemot *djur*, osv.) men utökas ofta bortom detta för att inkludera andra aspekter som kan komma till uttryck i specifika språk (Dixon, 1994, s. xiii–xiv; Santazilia, 2023, s. 16–17). Sådana mönster diskuterades redan tidigt inom språkvetenskapen, men Silversteins (1976) och senare Dixons (1979) arbeten brukar betraktas som startskott för den moderna forskningen på detta område (Santazilia, s. 14). Dessa behandlade språk med semantiskt betingad kluven ergativitet, där olika morfosyntaktiska system (vanligtvis ett nominativ-akusativt och ett ergativ-absolutivt) används beroende på de

⁶ Se om ”dolda” språkliga kategorier vidare Fillmore (1967, s. 7–8).

⁷ Barker (1995) föreslår begreppen *lexical* och *extrinsic possession* (s. 7 f). ”(O)förytterlig possession” nämns vid några av exemplen i 2.3.1 och avser då specifika kategorier inom de ifrågavarande språken. Se om språkspecifika indelningar Aikhenvald (2012, s. 8–9, 12–14) och Dixon (2010a, s. 11–12).

olika satsargumentens animathet, men den hierarkiska indelningen har sedan dess kommit att appliceras på andra grammatiska mönster. Det har visat sig att bruket av olika possessivkonstruktioner i vissa språk bland annat betingas av possessorns ställning i en animathetshierarki (Dixon, 2010b, s. 271–274; Santazilia, 2023, s. 180). Detta är fallet i flera europeiska språk, däribland de nordiska standardspråken (Koptjevskaja-Tamm, 2002, s. 158–162; Piotrowska, 2024, s. 124). Jag har av denna anledning valt att undersöka denna aspekt i olika svenska dialekter för att se hur animathet kan ta sig uttryck i deras grammatik.

2.2.1 Animathetshierarkin i min undersökning

Jag delar i min undersökning in possessorer efter den hierarki som Dixon (2010b) använder för att exemplifiera bruket av possessivkonstruktioner i olika språk (s. 272). Denna är lik den han tidigare (1979) ställt upp för subjekt i samband med kluven ergativitet (s. 85) men med pronomenkategorierna (första, andra och tredje person) sammanslagna och med tillägg av släktskapsord som separat kategori. Hierarkin bygger i Dixons ursprungliga arbete på ”potentiality of agency” – det vill säga möjligheten för ett visst slags nominalfras att fungera som agent. Utöver det faktum att icke-levande ting inte gärna utför handlingar faller det sig naturligt utifrån talarens egocentriska (och antropocentriska) världsbild att de mer ”animata” kategorierna i hierarkin ligger desto närmare till hands som potentiella agenter (Dixon, 1979, s. 85; se vidare Sorlin & Gardelle, 2018). Ett sådant förhållande har länge dryftats inom språkvetenskapen (Filimonova, 2005, s. 78 f.); för svenskans del åberopas det redan av Tegnér (1892) som anledning till att äldre nominativformer behållits i högre grad hos substantiv av högre animathet (s. 432–434).⁸ Denna princip kan på liknande vis appliceras på possessorer: possession förknippas med mer animata possessorer, och icke-relationell possession inbegriper nästan alltid en animat (och helst en mänsklig) possessor (Aikhenvald 2012, s. 11; Hammarberg & Koptjevskaja-Tamm, 2002, s. 131; Heine, 1997, s. 21; Herslund & Baron, 2001, s. 2). Såsom ovan angivits kommer jag i min undersökning att använda mig av den indelning av possessor typer som Dixon (2010b) ställt upp, vilken återges i Figur 1 nedan.

⁸ ”[E]tt högre slag af tillvaro innebär högre aktivitet; ett därtill hörande ord står därför oftare såsom handlande subjekt i satsen” (Tegnér, 1892, s. 432–433).

Figur 1: Animathetshierarkin i min undersökning.

Min studie begränsas till att gälla bestämda (definita) possessorer. Som Hammarberg & Koptjevskaja-Tamm (2002) noterar behöver possessorn vara tillräckligt framträdande i kontexten för att fylla sin funktion som referenspunkt i possessionsförhållandet, varför det faller sig naturligt att possessorer ofta är bestämda (s. 130–131). De flesta exempel i den dialektologiska litteraturen med appellativa possessorer har dessa i bestämd form, och i många beskrivningar uppges att olika possessivkonstruktioner främst eller enbart används med bestämda possessorer. Personnamn och pronomina är av naturen bestämda, och även släktskapsord, när de används som egennamn (dvs. i exempel som ”pappas bil är sönder”), fungerar på detta vis, vilket förklaras närmare nedan. Appellativer behöver speciesmarkering i form av bestämd artikel. De sex possessor typerna i Figur 1 definieras nedan.

- I) Av **pronomina** betraktas endast de dialektala motsvarigheterna till de possessiva *min, din, sin, vår, er, hans, hennes, deras*. Således betraktas ej övriga pronomina med possessiv funktion som *vems, andras, allas*. Ingen dialektbeskrivning uppger att de syntaktiska förhållandena skulle skilja sig mellan de olika behandlade pronomina, varför de sammanförs i en kategori. Se härom vidare 2.3.3.

- II) Med **personnamn** avses endast egennamn med animata referenter, antingen förnamn eller efternamn.⁹ Man hade teoretiskt sett kunnat behandla namn på människor och djur separat, men då den senare typen över huvud taget tas upp i litteraturen (t.ex. Janzén, 1936, s. 82) finns ingen uppgift om att den skulle fungera annorlunda. Övriga kategorier av egennamn (såsom ornamn) behandlas inte. Egennamn äger, till skillnad från övriga substantiv, den egenskapen att de är inherent bestämda, då de ofta otvetydigt syftar på en specifik person (Löbner, 1985, s. 299–301).¹⁰ Personnamn saknar på rikssvenska speciesmarkering, men främst vid förnamn förekommer i norra Sverige så kallad *prepropriell artikel* (i glossningen

⁹ Det är tänkbart att även diverse tillnamn som är allmänt kända inom en språkgemenskap kan behandlas som egennamn, men exemplen brukar i litteraturen vara vanliga för- och efternamn.

¹⁰ Egennamn hör till vad Löbner (1985) kallar *semantic definites*, uttryck vars referenter etableras ”independently of the immediate situation or context of utterance” (s. 298).

PDA),¹¹ en obligatorisk bestämd artikel (egentligen *han* eller *hon*) som står framför ett namn utan någon särskild pragmatisk effekt när detta fungerar som argument: *n Erik, a Karin* (Delsing, 2003b, s. 20–25; Dahl, 2015, s. 97–99). Denna artikel kan även stå framför vissa djurnamn (Nordlander, 1880, s. 427). Det faktum att den prepropriella artikeln är obligatorisk i argumentställning belyser personnamnens naturliga bestämdhet.

- III) Typen **släktskapsord** består av sådana ord som *mor/mamma* och *far/pappa*, när dessa används på liknande vis som egennamn. Här avses när dessa ord används om talarens egna familjemedlemmar, varvid de kan sägas ha en inneboende bestämdhet lik egennamnens. I en mening som ”pappas bil är sönder” är det underförstått att det handlar om just talarens far, men uttrycket är ändå kontextbundet, eftersom syftningen ju beror på vem talaren är (Pelczar & Rainsbury, 1998, s. 298 f.).¹² I sådana fall saknar släktskapsorden oftast speciesmarkering. Släktskapsord kan också användas som vanliga appellativer; i uttrycket ”pappans bil” syftar *pappans* sannolikt på fadern till en annan människa.¹³ De kan i sådana fall föras till nästkommande typ (mänskliga appellativer), men några sådana exempel finns inte i litteraturen. I dialekterna kan även släktskapsord förekomma med prepropriell artikel (varom se föregående stycke).
- IV) **Mänskliga appellativer** avser helt enkelt appellativa substantiv med mänskliga referenter. Dessa kan vara yrkesnamn (*doktorn, handlaren*), ålders- och könsidentifierande beteckningar (*karlen, pojken*) och så vidare.
- V) **Djurappellativer** avser alla icke-mänskliga animata appellativer. Exemplen i litteraturen innehåller nästan alltid husdjur, till exempel *kon, hunden, geten*. Det är möjligt att högre eller mer närstående djur kan behandlas annorlunda, men någon sådan aspekt går inte att behandla i undersökningen.

¹¹ Förkortningen PDA (för *preproprial definite article*) efter Dahl (2015).

¹² Pelczar & Rainsbury (1998) kallar släktskapsord i detta bruk för *quasi-names* (*kvasinamn*) (s. 298).

¹³ Jämför dock ord som *farsa, stabbe*, vilka står i bestämd form (*farsan, stabben*) även när de åsyftar talarens egen far.

- VI) Typen **inanimata appellativer** omfattar slutligen icke-levande ting (inklusive icke-animaliskt liv). Sådana possessorer är i litteraturens exempel endast konkreta substantiv såsom *huset*, *bordet*. En inanimat possessor kan inte besitta materiell egendom, och alla exempel i litteraturen innefattar relationell possession.¹⁴

2.3 Possessivkonstruktioner

Possession kan uttryckas grammatiskt dels inom nominalfrasen, så kallat *adnominal possession* (*Eriks bok*), dels utom denna, bland annat med predikat (*Erik har en bok*) (Aikhenvald, 2012, s. 1; se om de senare typerna s. 27 f.). Det är den första av dessa typer som min undersökning berör: nominalfrasinterna possessivkonstruktioner såsom *Eriks bok*, där ett (lexikalt) huvudord betecknande possessumet (*bok*) förekommer ihop med ett adnominalt led betecknande possessorn (*Eriks*), ett *possessivattribut*.

Jag kommer i undersökningen att betrakta förekomsten av sex olika possessivkonstruktioner i de olika dialektområdena i förhållande till de sex possessor typerna som listats i föregående avsnitt. För dessa konstruktioner kommer dessutom två typer av variation inom konstruktionerna att observeras systematiskt: ordföljden på possessor och possessum samt huvudordets (possessumets) morfologiska bestämdhet. För att beteckna variationen kommer jag använda mig av förkortningarna PSR (possessorn) och N (possessumet, vilket alltid är ett substantiv) samt beteckna huvudordets bestämdhet med glossningsförkortningar (DEF respektive INDEF). Således representerar formeln PSR-N.INDEF strukturen i *Eriks bok* (framförställd possessor med obestämt huvudord) och N.DEF-PSR strukturen i *boken min* (efterställd possessor med bestämt huvudord).

I många beskrivningar av nordiska dialekter betraktas motsvarigheter till ändelsen -s i *Eriks bok*, om de finns, såsom tillhörande ett genitivkasus, medan övriga possessivkonstruktioner presenteras som *omskrivningar* av genitiv. Termen *omskrivning* är dock missvisande, och jag kommer här att undvika den, då den tycks antyda att de övriga konstruktionerna i dialekterna är sekundära till en ”egentlig” genitiv (*s*-genitiven), även om de inte behöver vara utbytbara med denna. Konstruktionerna kan förvisso ofta betraktas som sekundära till det fornspråkliga

¹⁴ Icke-relationell possession med en inanimat possessor hör till de mest atypiska slagen av possession (Herslund & Baron, s. 2). Exempel härpå saknas helt i litteraturen, och det är sannolikt att författarna generellt inte betraktat uttryck som *kråkorna i trädet*, *tallrikarna på bordet* (?*trädet*s *kråkor*, ?*bordet*s *tallrikar*) som possession över huvud taget.

genitivkasus (se 2.3.2), men det förhållandet är föga relevant för en synkron undersökning.¹⁵ Föremålen för min undersökning betecknas i stället enklast som (*adnominala*) *possessivkonstruktioner*, och det är den benämningen jag kommer att använda genomgående.

2.3.1 Adnominala possessivkonstruktioner i världens språk

Syftet med den föreliggande uppsatsen är att undersöka bruket av adnominala possessivkonstruktioner i svenska folkmål. För att placera de svenska konstruktionerna i en större typologisk kontext vill jag först ge en kort översikt över olika typer av possessivkonstruktioner i andra språk än svenskan. Det är en vanlig företeelse att ett språk har flera olika konstruktioner för att uttrycka possession, vars bruk betingas av olika faktorer; så är fallet i svenska dialekter, vilket kommer att åskådliggöras i min undersökning. Sådana faktorer kan ha att göra både med possessivrelationens beskaffenhet (t.ex. ”oförytterlig” gentemot ”förytterlig” possession) och med possessorns respektive possessumets beskaffenhet (t.ex. animathet) (Lander, 2005, s. 1; Stolz m.fl., 2008, s. 29 f.).

Analytiska konstruktioner

För adnominala possessivkonstruktioner (liksom för grammatiska konstruktioner i allmänhet) kan en grundläggande åtskillnad göras mellan analytiska och syntetiska sådana. Den enklaste analytiska possessivkonstruktionen utgörs av juxtaosition av possessor och possessum. Denna typ är ovanlig i Europa men förekommer i brittiska språk (walesiska, bretonska och korniska). Ordföljden kan i en sådan konstruktion vara både PSR-N, som i (1), och N-PSR, som i (2) (Aikhenvald, 2012, s. 6–7).

- (1) Tukano (nordvästra Amazonas; Aikhenvald, 2012, s. 6)

Yi ĭ pako
1SG mor
‘Min mor’

- (2) Bretonska (Bretagne; Koptjevskaja-Tamm, 2003, s. 650)

tok Erwan
hatt Erwan
‘Erwans hatt’

¹⁵ Jämför Sundqvists (1955) diskussion om begreppet *omskrivning* med hänsyn till konjunktiv (s. 17 f.) och motsvarande diskussion om engelskan hos Jespersen (1924, s. 316–317).

Analytiska konstruktioner kan också innehålla flera ord än possessorn och possessumet. Sådana kan dels vara ord som (huvudsakligen) fungerar som possessivmarkörer, som i (3), dels ord som fyller andra funktioner, såsom adpositioner. Possessivkonstruktioner med en preposition, som i (4), är vanliga i europeiska språk (Koptjevskaja-Tamm, 2003, s. 660–666).

- (3) Mandarin (Luo, 2012, s. 187)

<i>wǒ</i>	<i>de</i>	<i>shū</i>
1SG	POSS ¹⁶	bok
‘Min bok’		

Spanska

- (4) *el libro de Juan*
 DEF.M bok av¹⁷ Johan
 ‘Johans bok’

I flera germanska språk förekommer ett speciellt slags analytisk konstruktion med ett ”sammanlänkande” pronomen (kongruerande med possessorn) som sätts mellan possessorn och possessumet, som i (5). Denna konstruktion förekommer i många tyska dialekter, nederländska och frisiska. I Norden förekommer den dialektalt i större delen av Norge, där den benämns *garpegenitiv*, och även på Jylland.¹⁸ Possessorn står här ofta i dativ där detta kasus finns bevarat; på norska står possessorn dock i grundform även i dativdialekterna (Koptjevskaja-Tamm, 2003, s. 665–670). En liknande men väsensskild konstruktion, *h-genitiv*, förekommer i några av de undersökta svenska dialekterna; denna behandlas nedan i 2.3.3.

- (5) Tyskt talspråk (Koptjevskaja-Tamm, 2003, s. 666)

<i>mein-em</i>	<i>Vater</i>	<i>sein</i>	<i>Buch</i>
1SG.POSS-DAT	far	3SG.POSS.N	bok
‘min fars bok’			

Syntetiska konstruktioner

Vad syntetiska konstruktioner beträffar kan en tredelad indelning göras baserat på om markeringen finns på possessorn (dependentmarkering), på possessumet (huvudmarkering) eller på bådadera (dubbelmarkering).¹⁹ I europeiska språk är dependentmarkering vanligast i possessivkonstruktioner (liksom i resten av grammatiken). Denna benämns ofta *genitiv* och kan

¹⁶ Kinesiska 的 *de* har även vissa icke-possessiva funktioner (Luo, 2012, s. 202-203; Yutang, 1972, s. 1326).

¹⁷ Spanska *de* kan översättas med både ’av’ och ’från’.

¹⁸ Av *garp*, en historisk nedsättande benämning på hanseatiska köpmän i Bergen, då konstruktionen på norska anses vara uppkommen i Bergen efter plattysk förebild (Torp, 1973, s. 132; Torp, 1990, s. 151).

¹⁹ På engelska *dependent-marking*, *head-marking* och *double-marking*. Se härom vidare Nichols (1986).

exemplifieras med isländskan i (6). Markering av possessorn, av Dixon (2010b) benämnd *pertensiv* (s. 268), är ovanlig i Europa men förekommer i vissa nordkurdiska dialekter, som i (7). Markering på både possessorn och possessumet är något vanligare i europeiska språk och förekommer särskilt i olika turkspråk, som azeriskan i (8) (Aikhenvald, 2012, s. 7; Koptjevskaja-Tamm, 2003, s. 625, 639). Även den ovan presenterade konstruktionen med sammanlänkande pronomen och dativböjd possessor kan betraktas som dubbelmarkerad.

(6) Isländska (dependentmarkering)

hundur mannsins
 hund.NOM man.DEF.GEN
 'mannens hund'

(7) Nordkurdiska (huvudmarkering) (Koptjevskaja-Tamm, 2003, s. 646)

mal-a şivan
 hus-EZ²⁰ herde
 'herdens/en herdes hus'

(8) Azeriska (dubbelmarkering) (Koptjevskaja-Tamm, 2003, s. 639)

atan-in kitab-ı
 far-GEN bok.3SG.POSS
 'fars bok'

Ett ytterligare slags syntetisk konstruktion utgör sammansättning av possessorn och possessumet. Detta uttryckssätt är ovanligt i världens språk, men förekommer bland annat i vissa nordiska dialekter. Ytterligare språk med en sådan konstruktion är fornegyptiskan, tjuktjiskan (ett tjuktji-kamtjatkanskt språk i nordöstra Sibirien) och ewe (ett gbe-språk i Västafrika) (Dahl, 2004, s. 236–239; Kpoglu, 2019, s. 127–134; Koptjevskaja-Tamm, 2003, s. 652–653).

(9) Ewe, Tongugbe-dialekten (Kpoglu, 2019, s. 134)

ɲùtsù-gágó
 man-hink
 'en mans hink'

²⁰ EZ avser i glossningen så kallad *ezafe*, ett slags fogemorfem. Se Gündoğdu (2023) om *ezafe* i nordkurdiskan.

Avsaknad av adnominala possessivkonstruktioner

I vissa språk går inte possession alltid att uttrycka med en adnominal konstruktion, varför mer utbyggda konstruktioner måste användas. Böjning av possessumet som i (10) är i vissa språk i Stillahavsregionen och inåt landet i Nord- och Sydamerika begränsad till oförytterlig possession. För att uttrycka förytterlig possession måste talaren i stället använda sig av ett *appositivt substantiv*. Ett sådant substantiv är ett i sig oförytterligt ägt substantiv som fungerar som ett formellt possessum och bär på possessivböjningen å det egentliga (semantiska) possessumets vägnar (Bugaeva m.fl., 2022, s. 48 f.). Ett exempel på ett språk med ett sådant system är macushi (ett karibspråk i norra Amazonas) (Bugaeva m.fl., s. 70–74).

- (10) Macushi (Carson, 1982, refererad i Bugaeva m.fl., 2022, s. 48)
woroké u-y-eking
papegoja 1SG-POSS-CL:husdjur
‘min papegoja’

I (10) sitter alltså possessivmorfologin på *eking* ‘(hus)djur’, ett substantiv som i macushi omfattas av oförytterlig possession. *Woroké* ‘papegoja’, vilket däremot ses som ett förytterligt possessum, står oböjt. Utöver appositiva substantiv förekommer även konstruktioner med *appositiva verb*.²¹ Dessa är i vissa språk icke-finita former såsom particip (vilka då modifierar ett substantiv), men i andra språk utgör de egna predikat, vilket fordrar en relativ bisats för att uttrycka possession. Detta är fallet för förytterlig possession i bland annat sochiapan-chinantekiskan (ett oto-manguespråk i södra Mexiko) (Foris, 1993, s. 270 f.), vissa papuanska språk och ainu (Bugaeva, 2022, s. 80).²² Förytterlig possession uttrycks i sochiapan-chinantekiskan följaktligen som i (11).²³

- (11) Sochiapan-chinantekiska (Foris, 1993, s. 277)
Ca³-quien³ tsú² tun³² quioh²¹ tsú².
PST-spela.3 3 gitarr ha.3 3
”Han/hon spelade på hans/hennes gitarr”

Uttryckssättet i (10) blir i bokstavlig översättning ”gitarren som han har/äger”. Det går att uttrycka predikativ possession i en relativ bisats på många språk, men en sådan vändning blir

²¹ Märk dock att många språk med personböjda substantiv såsom de appositiva substantiven i bland annat Macushi även kan använda dessa som predikat (Bugaeva, 2022, s. 70–71).

²² Ett nästan motsatt förhållande tycks råda i caddospråk och irokesiska språk i Nordamerika, där släktskapsrelationer måste uttryckas med predikat (Nichols, 1988, refererad i Heine, 1997, s. 17).

²³ Den vanliga chinantekiska ordföljden är VS(O).

normalt sett mycket mer markerad än i de språk som grammatikaliserat konstruktioner med appositiva verb.

2.3.2 Possessivkonstruktioner i de nordiska fornspråken

I de nordiska fornspråken uttrycktes possession allmänt med genitivböjning av possessorn, som oftast stod efter huvudordet (dvs. possessumet) (Faarlund, 2004, s. 59–66; Pitkänen, 1979, s. 2; Wessén, 1965, s. 24–28).²⁴ Utöver denna konstruktion förekom endast i begränsad utsträckning possessiv dativ och prepositionsuttryck (Norde, 1997, s. 206 f.; Teleman, 2008, s. 109). I nordgermanskt talspråk fortlever det fornnordiska genitivkasus bara på Island; jämför (6) ovan.²⁵ Annorstädes har det, liksom på många andra håll i det germanska språkområdet (Wellander, 1956, s. 156 f.), dels givit upphov till en mer analytisk konstruktion (*s*-genitiven), dels blivit ersatt av flera andra possessivkonstruktioner. I nästa avsnitt presenteras uttryckssätten för possession i de moderna fastlandsskandinaviska dialekterna, vars bruk kartläggs i undersökningen.

2.3.3 Possessivkonstruktioner i de moderna dialekterna

I de undersökta svenska folkmålen förekommer sex olika adnominala possessivkonstruktioner, vilka dessutom uppvisar inbördes variation med hänsyn till ordföljd och huvudordets bestämdhet. Dessa konstruktioner och deras behandling i min undersökning beskrivs nedan i (12–17).

	Exempel	Översättning
(12) Possessivt pronomen	<i>híme mát</i> (Ångermanland)	mitt hem
(13) <i>S</i> -genitiv	<i>háestæs mat</i> (Västergötland)	hästens mat
(14) Possessiv dativ	<i>skoN paitjåm</i> (Västerbotten)	pojkenes skor
(15) <i>H</i> -genitiv	<i>ha'tt'n hâns Kal</i> (Jämtland)	Karls hatt
(16) Prepositionsuttryck	<i>hátæn pæ kæη</i> (Bohuslän)	karlens hatt
(17) Possessorinkorporering	<i>Brennvalshesstn</i> (Norrbotten)	Brännvalls häst

²⁴ För första- och andrapersonspronomen samt det reflexiva *sig* med kongruensböjda possessiva pronomina; se vidare 2.3.2.

²⁵ Genitivkasus förekommer i färöiskt skriftspråk men saknas helt i talspråket (Hamre, 1961, s. 231 f.). Även i formellt svenskt skriftspråk förekommer sådana vändningar som *institutionens för lingvistik professor* där *-s* sätts på nominalfrasens huvudord (SAG bd. 3, s. 131; Sigurd, 1995, s. 10–11).

Possessivt pronomen

(12) Nora, Ångermanland (Bucht, 1962, s. 55)

hím-e *mát*
hem-DEF 1SG.POSS
'mitt hem'

I traditionella beskrivningar skils mellan *possessiva pronomina* (t.ex. *min*), vilka kongruensböjs efter sitt huvudord, och *genitivformer* av de personliga pronomina (t.ex. *hans*), vilka inte gör det (SAG bd. 2, s. 258; Dahl, 2015, s. 195).²⁶ Syntaktiskt fungerar de dock identiskt, varför jag ej kommer att särskilja dem (Delsing, 2003b, s. 28). Jag använder benämningen *possessiva pronomina* för båda typerna.²⁷

Possessivkonstruktioner med *possessiva pronomina* medtas i undersökningen som en separat kategori, även om de bara inbegriper ett slags possessor (pronomina). Detta görs på grund av att bruket av *possessiva pronomina* uppvisar olika syntaktiska mönster i olika dialekter. I undersökningen tas två variabler i beaktande: pronominets ställning (N-PSR eller PSR-N) och huvudordets bestämdhet (N.DEF eller N.INDEF). Den så kallade *h-genitiven* (*hatten hans Karl*) behandlas för sig, även om jag betraktar dess pronomen som ett vanligt possessivt pronomen.

S-genitiv

(13) Västergötland (Landtmanson, 1950, s. 50)

hæst-ə=s *mat*
häst-DEF=POSS mat.INDEF
'hästens mat'

Jag avser med *s-genitiv* bruket av ändelser härledda från fornspråkets genitivändelser för att bilda possessivattribut (Delsing, 2003, s. 38–39, 42; Dahl, 2015, s. 157–158). Dessa ändelser kallas av historiska skäl alltså *genitiv* men fungerar i de moderna dialekterna ofta som frasklitika snarare än morfologiska suffix, en utveckling som även skett i danskan, norskan och engelskan (Koptjevskaja-Tamm, 2003, s. 700).²⁸ Dessa ändelser innehåller oftast *s* och fogas

²⁶ I rikssvenskan finns således endast genitivformer av de personliga pronomina i tredje person (*hans*, *hennes*, *deras*; observera dock att det reflexiva *sin* är ett possessivt pronomen enligt denna indelning).

²⁷ Levander (1909) använder *egendomspronomen* (även skrivet *ägen-*) för att omfatta de två typerna, men jag har inte stött på denna term någon annan stans i den svenskspråkiga litteraturen.

²⁸ Se om denna utveckling i svenskan Delsing (1991) och Norde (1997). I personnamn kan ändelsen fortfarande fungera som ett morfologiskt suffix; se härom Josefsson (2009) om ändelsen *-a* i Sydvästsverige. Det har inte varit möjligt att skilja mellan klitikon och suffix i den föreliggande undersökningen, då nästintill alla exempel i litteraturen innehåller enordiga possessivattribut (och inte utbyggda nominalfraser).

vanligtvis till grundformen av ett substantiv, men på några håll även till oblika former.²⁹ För *s*-genitiverna noteras här samma variabler som för de possessiva pronomina, nämligen possessivattributets ställning (N-PSR eller PSR-N) och bestämdheten på huvudordet (N.DEF eller N.INDEF).

Possessiv dativ

(14) Västerbotten (Marklund, 1976/2024, s. 23)

sko-N *paitjåm*
sko-DEF.NOM.PL pojke.DEF.DAT.SG
'pojkenes skor'

I flera dialekter som bevarat dativböjning av substantiv kan detta kasus användas för att beteckna en possessor. Detta uttrycksätt innebär en mer renodlat morfologisk markering av possessorn än den moderna *s*-genitiven. Denna användning av dativen kallas i litteraturen vanligtvis för *possessiv dativ*. Dativens kan här, som Delsing (2003b) skriver, sägas ha ”delvis övertagit den gamla genitivens roll” (s. 42). Possessiv dativ var dock inte helt okänd i fornspråket.

Såsom underart till possessiv dativ väljer jag att betrakta en konstruktion med en efterställd possessor i grundform. Detta uttryckssätt skulle kunna klassificeras som juxtaposition (jfr. (2) ovan), men det tycks i de undersökta dialekterna röra sig om en sentida och ej fullt genomförd utveckling från dativkonstruktionen (i samband med att dativkasus allmänt slutar användas) (Dahl, 2015, s. 162; Delsing 2003b, s. 43; Koptjevskaja-Tamm, 2003, s. 651–652). Det är möjligt att bruket av efterställd grundform blivit helt konsekvent på sina håll, men något sådant förhållande uppges inte i någon av mina källor, varför eventuella fall räknats till possessiv dativ.

För possessiv dativ betraktas i fråga om strukturen samma variabler som för possessiva pronomina och *s*-genitiv, det vill säga ordföljden (N-PSR eller PSR-N) och huvudordets bestämdhet (N.DEF eller N.INDEF).

²⁹ Till dativen huvudsakligen i Dalarna (Levander, 1928, s. 111–112) och till ackusativen i delar av Roslagen (Kruuse, 1908, s. 549). Jämför härvidlag pronomina som riksspråkets *vems*, *hennes* och den äldre stockholmskans *honoms*, *doms* (Lundell, 1880, s. 35).

H-genitiv

(15) Hammerdal, Jämtland (V. Reinhammar, 2005, s. 31)

ha'tt-'n hâns Kal
hatt-DEF 3SG.POSS Karl
'Karls hatt'

Jag använder efter Delsing (2003b) benämningen *h-genitiv* för en konstruktion där ett icke-reflexivt possessivt pronomen uppträder med en efterföljande nominalfras betecknande possessorn. Denna nominalfras kan stå böjd i dativ, men detta är normalt bara observerbart när possessorn är ett appellativ eftersom personnamn och släktskapsord ofta saknar kasusböjning (Delsing, 2003a, s. 72). Det possessiva pronominet och den efterföljande nominalfrasen betraktas här traditionellt ofta såsom possessivformen av *en Kal* [PDA.M Karl], ett personnamn med så kallad prepropriell artikel (i glossningen PDA) (s. 64–67).³⁰ Enligt den traditionella tolkningen ses *hâns* i (5) som ett stödord till *Kal* (likt pronominet i (5) ovan). Jag tolkar i stället konstruktionen som Delsing (2003b) gör, som ett vanligt possessivt pronomen, till vilket en substantivisk nominalfras betecknande possessorn ”fogas som en precisering av referensen hos pronomenet” (s. 67): *ha'tt-'n hâns (Kal)*.³¹ Med detta synsätt kan konstruktionen liknas ses som en dependentmarkerad motsvarighet till den huvudmarkerade konstruktionen med appositivt substantiv (10) som diskuterades ovan i 2.3.1. Det possessiva pronominet är den formella possessorn, medan det tillfogade substantivet utgör den egentliga (semantiska) possessorn. *H-genitiv*konstruktionen behandlas i min undersökning skild från de possessiva pronomina eftersom den inte är universell bland dialekterna utan har en särskild utbredning. När *possessorn* omtalas i fråga om *h-genitiven* avses den egentliga possessorn, i (4) *Kal*.

För *h-genitiven* undersöks samma aspekter som för de possessiva pronomina, med hypotesen att premisserna är desamma: pronominets (varefter den tillfogade nominalfrasen följer) ställning i förhållande till huvudordet (N-PSR eller PSR-N) och huvudordets bestämdhet (N.DEF eller N.INDEF).

³⁰ Vissa äldre källor presenterar dock konstruktionen mer i linje med Delsings (2003b) förklaring, så till exempel Noreen (1879): ”Vid personnamn kan genitiven uttryckas ... genom genitiverna *has* hans ock *hæns* hannes, efter hvilka substantivet följer oböjdt”. I några källor betraktas konstruktionen till synes som en underart av possessiv dativ, bland annat hos Larsson (1929, s. 125).

³¹ Med detta sagt förnekar jag inte att det kan finnas ett diakront samband mellan *h-genitiven* och den prepropriella artikeln, och att en enhetlig analys kan kräva vissa förenklingar (se härom vidare Dahl, 2015, s. 183–188).

Prepositionsuttryck

(16) Bohuslän (Janzén, 1936, s. 82)

hát-ən pa kɛn

hatt-DEF på karl.DEF

'karlens hatt'

Med *prepositionsuttryck* avses uttryckandet av possession med ett prepositionsattribut, vars rektion betecknar possessorn (Dahl, 2015, s. 188 f.; Delsing, 2003b, s. 43–44). Denna konstruktion ser ut som en vanlig nominalfras med prepositionsattribut, varför den enda möjliga ordföljden är N-PREP-PSR, som i (16). Till skillnad från de övriga konstruktionerna kan prepositionsuttryck förekomma med både substantivisk och pronominell possessor. Valet av preposition uppvisar variation mellan och inom olika dialekter, men jag behandlar här alla prepositionsuttryck ihop.

Prepositionsuttryck är i de traditionella dialekterna (och i rikssvenskt talspråk) ett allmänt brukligt uttryckssätt för relationell possession för appellativer betecknande djur eller inanimata ting. Behandlingen av denna konstruktion försvåras i min studie av att den i fråga om vissa slag av relationell possession kan variera beroende på satsfunktion. Possessiva prepositionsuttryck med mänskliga possessorer och kroppsdelar (samt vissa andra relationella substantiv) som possessum, till exempel *armen på mannen*, är på svenskt riksspråk fullt giltiga i objektsposition (*de bröt armen på mannen*) där fornspråket ofta hade possessiv dativ (Körner, 1962, s. 40–41; Pitkänen, 1979, s. 105).³² I subjektposition är de å andra sidan knappast brukliga (*?armen på mannen är bruten*), utan *s*-genitiv föredras (Pitkänen, s. 123; Tegnér, 1892, s. 257). Liknande förhållanden som i riksspråket verkar råda i vissa dialekter, men källmaterialet är ofta otillräckligt för att göra en sådan bedömning. Om det bara utan vidare kontext uppges att *armen på mannen* är ett giltigt uttryckssätt går det inte att bedöma om det fungerar oavsett satsfunktion. Av denna anledning presenteras prepositionsuttryck i uppsatsens resultatdel bara som en bruklig possessivkonstruktion för ett område när den otvetydigt förekommer för icke-relationell possession.

³² Till exempel *falder i houoð manni* [faller i huvud man.DAT] 'faller i huvudet på någon' (ur Äldre Västgöotalagen; Körner, 1962, s. 40). Denna användning av dativen inom indoeuropeiska språk (och ibland även de konstruktioner som ersatt den) kan efter Havers (1911) benämnas *dativus sympatheticus*.

Possessorinkorporering

(6) Överkalix, Norrbotten (Källskog, 1992, s. 164)

Brennvals-hesstn

Brännvall-häst.DEF

'Brännvalls häst'

Med *possessorinkorporering* avser jag en konstruktion där possessorn inkorporeras i possessumet och således bildar ett fonologiskt ord ihop med detta (Dahl, 2004, s. 239; Delsing, 2003b, s. 37–38).³³ Detta sker alltid med possessorn som förled och possessumet som efterled. Jag översätter här den engelska termen *possessor incorporation* (såsom hos bl.a. Dahl, 2015, s. 193); jag har inte funnit någon gängse svensk term. Resultatet skiljer sig från en vanlig sammansättning i det att förleden alltså har en possessiv funktion. Frågan huruvida så är fallet är inte alltid lätt att besvara, då det inte går att utläsa från det sammansatta ordets form. Det kan delvis bero på om förleden har deiktisk betydelse eller ej, vilket ju ej låter sig uppfattas i lösryckta exempel (Pitkänen, 1979, s. 7–9; 151–152). Av denna anledning kommer jag i resultaten bara att uppge *possessorinkorporering* som en bruklig possessivkonstruktion för ett område om den uppges förekomma med personnamn eller släktskapsord som förled, som i (7), då dessa har en inherent referentiell betydelse (jfr. de tillfälliga bildningarna hos Pitkänen, s. 153).³⁴

2.4 Tidigare forskning

2.4.1 Nordisk dialektsyntax

Syntaxen har inom den traditionella nordiska dialektologin inte rönt samma uppmärksamhet som andra ämnen (ljudläran, böjningsläran och ordförrådet), och få verk utkom under 18- och 1900-talen med särskild fokus på syntax (Delsing, 2003b, s. 13; Jörgensen, 1970, s. 7–8; Rosenkvist, 2012, s. 102–103). I registren till tidskriften *Svenska landsmål och svenskt folkliv* (varigenom både artiklar och monografier utgivits) för åren 1878–1985³⁵ finner jag endast 16 publikationer under rubriken ”Syntax”, gentemot 57 under ”Ordböjning” och 250 under de rubriker som har med ljudläran att göra. Denna brist på syntaktiska undersökningar

³³ Se Pitkänen (1979, s. 150–152) om standardsvenska sammansättningsförled med possessiv funktion. Även om sammansättningar såsom *pappabyxorna* i betydelsen ’pappas byxor’ (och inte ’byxorna som är typiska för pappor’ eller liknande) i standardsvenskan är föga naturliga, kan de förekomma i mer konstlad stil (Pitkänen, s. 153).

³⁴ Källskog (1992) presenterar exempel från överkalixmålet på inkorporering av appellativa possessorer med kontextuella exempel (s. 164), men sådana framställningar finns inte i den övriga litteraturen.

³⁵ Registren återfinns i Liljefors (1940), Liljefors & Gustavson (1955), Eriksson (1968) och M. Reinhammar (1987).

uppmärksammades redan av tidiga författare (Levander, 1909, s. 6; Janzén, 1936, s. 81–82; Lundström, 1939, s. 5). Många gånger kan dock äldre källor ge smärre upplysningar om syntaktiska förhållanden i dialekterna (vilka ofta rör just possessivkonstruktioner). Jörgensen har i den bibliografiska översikten *Syntaktiska drag i svenska dialekter* (1970) sammanställt många sådana uppgifter från verk om svenska folkmål (Jörgensen, s. 8).

Under de senaste decennierna har dialektsyntaxen dock uppmärksammat desto mera, och flera arbeten kring både enskilda drag och större strukturer har publicerats. Det finns här inte plats för en fullständig genomgång av denna forskning (se härom Rosenkvist, 2012), men jag kommer nedan att presentera dialektsyntaktisk litteratur som diskuterar possessivkonstruktioner.

2.4.2 Possessivkonstruktioner i nordiska folkmål

Såsom ovan påpekats ges i flera äldre verk upplysningar om possessivkonstruktioner. Då min undersökning bygger på ett studium av dialektologisk litteratur kommer de ortspecifika källorna att redovisas i resultatdelen. Jag återger nedan delar av Levanders (1909) redogörelse om älvdalsmålet som exempel på hur en framställning av possessivkonstruktioner kan se ut i den äldre litteraturen. De flesta källorna redogör dock inte för förhållandena i sådan detalj.

§ 151. Bestämd genitiv är likaledes ganska sällsynt (jfr § 153) och förekommer företrädesvis absolut ock av substantiv, som beteckna personer, t. ex. (vems stuga är det? –) *eð-i-smìðimes* det är smedens, *stùgø i-sakt-sùsvumes men hemqned ære-bùækvæ-tél* stugan är nog Susi-folkets men hemmanet tillhör bolaget; dock även i andra fall, t. ex. *ita-æår i-kulumes ságg* det här är flickornas säng, *qn-da-skuægeen i-býmes* den där skogen är byns, *isn-æ-býgnæn i-sònes* den här byggnaden är sågens.

Anm. 1. Genitivändelsen kan även läggas till ord, som tillsammans med huvudordet uttrycka ett enda begrepp eller som stå i stället för ett substantiv, t. ex. *æn-up-i-bùdumes èta* »Anna-uppe-i-bodarnas» mössa, *qn-ba pridikântem-æar-upes æn* han bar »predikanten-här-uppes» (o: packning) han, *nìðomnes mæók* »nedanförs» mjölk.
[...]

§ 153. Genitivbegreppet uttryckes vanligen genom postponerad dativ, t.ex. *søg-stùréstn bèltemasfåder* se Bältemas-fars stora häst! *fæðsbùðe stùmåsøm* Stormas-folkets ladugårdsbod, *káln smèsmárgit* Smeds-Margits man, *fællæggen dypæ-da dæætne* den där getens killing, *itad-i búærde kàsa* detta är Lars' bord.

Levander (1909, s. 96–97)

Utöver dialektspecifika redogörelser av detta slag har framför allt på senare tid mer övergripande undersökningar gjorts. Några mer generella uppgifter finns att hämta i den gamla

dialektologiska litteraturen – i alla fall hos Aasen (1899, s. 291 f.) och Bennike & Kristensen (1898-1912, s. 160) för respektive norska och danska dialekter – men det är först på senare tid som mer systematiska undersökningar genomförts. Jag presenterar i följande stycke några av de viktigaste sådana.

Jörgensens (1970) bibliografiska översikt sammanställer uppgifter om svenska dialekter från flera äldre källor. Torp (1973) har undersökt utbredningen av olika possessivkonstruktioner i norska dialekter med hjälp av översatta dialekttexter och uppteckningar. Delsing behandlar i sin avhandling om den skandinaviska nominalfrasen (1993) flera standardspråkliga och dialektala possessivkonstruktioner. Han har senare i boken *Dialektsyntaktiska studier av den nordiska nominalfrasen* (Vangsnes, Holmberg & Delsing, 2003) undersökt utbredningen av de olika konstruktionerna med hjälp av dialekttexter och tidigare forskning (Delsing, 2003b) och särskilt behandlat *h*-genitiven och garpegenitiven (Delsing, 2003a). Dahl ägnar i volymen *Grammaticalization in the North* (2015) ett kapitel åt de olika possessivkonstruktionerna, främst med hänsyn till nord- och östsvenska dialekter, tillsammans med tvärspråkliga jämförelser.

2.4.3 Possessivkonstruktioner i förhållande till animathetshierarkin

Som sades inledningsvis är det främsta syftet för min studie att pröva animathetshierarkin som en möjlig förklaringsmodell för distributionen av possessivkonstruktioner inom olika svenska dialekter. Någon sådan undersökning har mig veterligen ej gjorts, även om flera liknande studier har gjorts för andra språkområden. Några exempel nämns här. Skillnaden i användning mellan engelskans två possessivkonstruktioner (-*'s* resp. *of*) i förhållande till animathetshierarkin har beskrivits av bland andra Deane (1987; se vidare Rosenbach, 2001). Strunk (2004) har gjort en korpusbaserad undersökning av förekomsten av olika possessivkonstruktioner i nedersaxiskan, där bland annat possessorns animathet tagits i beaktande. Pleshak (2018) har undersökt possessivkonstruktioner i tre uraliska språkgrenar (mordvinska, mariska och permiska) med hänsyn till bland annat animathet. Utifrån grammatikor över sex olika språk applicerar Dixon (2010b) animathetshierarkin på bruket av olika possessivkonstruktioner inom dessa (s. 272–274). Utöver undersökningar av detta slag ger många grammatikor tillräckliga uppgifter om possessivkonstruktioner för att bruket av dessa ska kunna korreleras med en animathetshierarki, vilket kommer att åskådliggöras i min undersökning.

2.5 Syfte och frågeställning

Syftet med denna undersökning är, såsom ovan förklarats, att undersöka användningen av de sex olika adnominala possessivkonstruktioner som ovan beskrivits (possessivt pronomen, *s*-genitiv, possessiv dativ, *h*-genitiv, prepositionsuttryck och possessorinkorporering). Användningen av dessa ställs i förhållande till possessorns plats i animathetshierarkin, det vill säga dess tillhörighet till de olika possessortyperna som upprättats (pronomina, personnamn, släktskapsord, mänskliga appellativer, djurappellativer och inanimata appellativer). Undersökningen kan därmed preciseras med följande forskningsfråga: *Är animathetshierarkin relevant som förklaringsmodell för bruket av olika possessivkonstruktioner inom svenska dialekter?*

3. Material och metod

3.1 Materialinsamling

Arbetet med föreliggande uppsats inleddes med en omfattande datainsamling. För att uppnå en så metodisk, exakt och heltäckande materialsamling som möjligt hade det i teorin varit att föredra att basera materialinsamlingen på en heltäckande korpus av, i första hand, inspelningar och, i andra hand, upptecknade dialekttexter. Tidiga dialekttexter som inte är direkta avskrifter av inspelningar kan dock vara problematiska från syntaktisk synpunkt, då upptecknare och författare ofta varit påverkade av skriftspråket (Lundell, 1914, s. 38; jfr. Eriksson, 1947, s. 55 och Hagren, 2002, s. 45). En sådan korpusundersökning har av praktiska skäl inte varit möjlig. Jag har därför valt att i stället genomsöka dialektologisk litteratur för att samla in uppgifter om possessivkonstruktioner.

Jag har gått igenom en stor mängd dialektologiska verk. Dessa är främst monografier, men även vetenskapliga uppsatser och artiklar. Några av källorna är skrivna av lekmän, såsom Marklund (1976/2024), Persson (1982) och Sjödin (1994); dessa författare är ändå väl förtrodda med dialekten och språketenskaplig teori. Många av källorna är beskrivningar av enstaka dialekter eller dialektområden; bland dessa finns enstaka verk med särskild fokus på syntaxen (Levander, 1909; Lundström, 1939; Persson, 1982) och ett enda med särskild fokus på possessivkonstruktioner (Källskog, 1992). Jag har dessutom kunnat använda mig av data från några senare korpusbaserade undersökningar, främst av Delsings (2003b) och Dahls (2015) tidigare nämnda arbeten. Jag har använt mig av så väl äldre som nyare källor; de tidigast publicerade källorna är Russwurms (1855) och Sidenbladhs (1867) arbeten om respektive

estlandssvenska och ångermanländska som i dag är över 150 år gamla. Många av de nyare källorna arbetar dock med äldre material i form av uppteckningar som gjordes redan på slutet av 1800-talet (t.ex. Delsing, 2003b). Det har av dessa skäl inte varit möjligt för mig att begränsa materialurvalet till en särskild tidsperiod. Särskilt genom Jörgensens (1970) bibliografiska översikt av syntaktiska drag i svenska dialekter och registren till tidskriften *Svenska landsmål och svenskt folkliv* har jag fått kännedom om äldre verk som jag kunnat söka efter relevanta uppgifter. Det ska nämnas att Jörgensens översikt refererar till flera opublicerade verk som jag ej haft tillgång till, varför jag refererar till dessa källor via honom.

Jag har i de flesta fall varit tvungen att förhålla mig till de givna uppgifterna så som de presenteras, då jag ej haft möjlighet att jämföra dem med inspelningar eller uppteckningar av de aktuella dialekterna. Där så varit möjligt har jag använt mig av flera olika källor för att kontrollera de givna uppgifterna och åstadkomma en så fullständig framställning som möjligt. Eftersom de allra flesta författarna inte i första hand ägnat uppmärksamhet åt possessivkonstruktioner (eller syntaxen över huvud taget) är källornas framställningar beträffande detta ämne ej alltid heltäckande. När possessivkonstruktionerna i en källa uttryckligen tas upp ges ofta tillräcklig information om vid vilka possessortyper dessa används. Om så ej är fallet har det ibland varit möjligt att göra vidare rön på andra ställen i källan för att komplettera sammanställningen.

En aspekt som jag tagit hänsyn till är att äldre forskning stundom presenterar andra slutsatser än moderna undersökningar av samma områden. Olika resultat och slutsatser kan bero på missuppfattningar eller feltolkningar, men även på olika perspektiv och att dialekter förändrats över tid. Som Delsing (2003b) noterar jämför äldre beskrivningar ofta dialekterna med dåtidens moderna skriftspråk eller med uttryckssätt i fornspråket, snarare än med samtida talat riksspråk (s. 39). Då äldre forskningsarbeten presenterar rön på andra vis än moderna studier är det inte alltid okomplicerat att sammanställa de data som presenteras. Det bör i sammanhanget framhållas att syntaktisk teori utvecklats mycket sedan de gamla dialektologiska verken skrevs (Rosenkvist, 2012, s. 102–103).

Genom utvecklingen av moderna forskningstraditioner, samt att syntaxen, i jämförelse med ljud- och böjningsläran, sällan utförligt behandlats i den traditionella dialektologin, kan min materialinsamling framstå som brokig. Jag menar dock att mitt arbetssätt ändå givit upphov till

användbara data för min undersökning, och att det varit den enda framkomliga vägen för att utföra en undersökning av dess slag inom ramen för en kandidatuppsats.

3.2 Studiens omfattning

Uppsatsen undersöker bruket av possessivkonstruktioner i elva svenska dialektområden: Västergötland, Bohuslän, Hammarö (södra Värmland), norra Värmland, Älvdalen (övre Dalarna), Jämtland, Ångermanland, Skellefteå (norra Västerbotten), Överkalix (Norrbotten), Finland och Estland. Undersökningen har begränsats till svenska folkmål, och valet av svenska dialektområden har varit beroende av det tillgängliga källmaterialet. De undersökta områdena varierar i storlek på grund av källornas olika geografiska täckning; i vissa fall rör det sig om enstaka orter, i andra fall landskap. Det hade varit önskvärt att göra ett mer balanserat urval av orter för att ge en mer komplett bild av det svenska språkområdet, då de elva behandlade dialektområdena inte synliggör all den variation som finns inom de svenska dialekterna. Det har dock inte funnits tillräckliga uppgifter i litteraturen för att systematiskt behandla några ytterligare områden. Undersökningen gör därmed inte anspråk på att vara en heltäckande studie över svenska dialekter, och dess huvudsyfte har inte varit att exakt kartera de olika possessivkonstruktionernas utbredning. Min främsta målsättning har snarare varit att undersöka den interna variationen beträffande bruket av possessivkonstruktioner inom ett antal mer eller mindre sammanhängande språksystem.

4. Resultat

I denna del av uppsatsen redovisas undersökningens resultat. I avsnitt 4.1 presenteras förhållandena i de respektive elva dialektområdena i detalj utifrån källmaterialet. I avsnitt 4.2 sammanfattas sedan dessa resultat i tabeller med kommentar.

4.1 Possessivkonstruktioner i de undersökta områdena

Resultaten för de elva undersökta områdena presenteras nedan enligt följande struktur. Under varje rubrik redovisas först de använda källorna. Dessa källor kan ha olika geografisk omfattning (antingen hela området eller mindre delar av detsamma) och står sorterade därefter. Om geografin eller källornas omfattning behövt klarläggas ytterligare har så gjorts i de respektive avsnitten.

För varje område redovisas i löpande text förekomsten av de olika possessivkonstruktionerna (vilka markerats i fetstil). För de konstruktioner där ordföljd och bestämdhet på huvudordet varierar noteras strukturen inom konstruktionen med de beteckningar som förklarats i 2.3. Här ges också exempel på konstruktionerna, med glossning om så bedömts vara nödvändigt, samt vidare förklaringar. Om konstruktionerna varierar i förhållande till andra faktorer än typen av possessor har även detta noterats. Såsom förklarats ovan i 2.3.3 görs några inskränkningar i redovisningen av resultaten. Prepositionsuttryck presenteras endast som en giltig konstruktion när det förekommer i fråga om icke-relationell possession, då det är underförstått att det förekommer överallt med relationella possessum. Possessorinkorporering presenteras enbart när det förekommer med personnamn och släktskapsord, då det annars ej gått att särskilja från sammansättning med icke-possessiv innebörd utifrån litteraturens exempel.

Längden på de ortspecifika underavsnitten varierar av flera anledningar. Antalet brukliga possessivkonstruktioner är olika för olika orter, och vissa förhållanden har krävt längre förklaringar och fler exempel än andra. För några områden (främst Finland och Estland) har många olika källor använts, varför de parentetiska källhänvisningarna tar viss plats.

4.1.1 Västergötland

Källor: Hela området: Delsing (2003b),³⁶ Landtmanson (1950); Broddetorps sn.: Torstensson (1935, refererad i Jörgensen, 1970).

Om **possessiva pronomina** har jag endast uppgifter från gamla Skaraborgs län, där både PSR-N.INDEF och N.DEF-PSR förekommer. Delsing (2003b) data från fyra socknar indikerar att båda strukturerna förekommer vid släktskapsord, oftare N.DEF-PSR, medan endast PSR-N.INDEF är bruklig vid övriga substantiv (s. 30).³⁷ Å andra sidan uppges för Broddetorps socken (Gudhems hd.) att strukturen vanligtvis är N.DEF-PSR, men vid betoning av pronominet PSR-N.INDEF (Torstensson, 1935, refererad i Jörgensen, 1970, s. 45).

S-genitiv förekommer för personnamn och animata appellativer, av exemplen att döma med strukturen PSR-N.INDEF, till exempel *hæstas mat* 'hästens mat' (Landtmanson, 1950, s. 50–51). Torstensson (1935) uppger dock att N.DEF-PSR är möjligt i Broddetorp om huvudordet

³⁶ Excerperade texter från Vartofta-Åsaka, Mularp, Levene och Synnerby socknar.

³⁷ Vid släktskapsord 11 fall av PSR-N.INDEF kontra 36 fall av N.DEF-PSR; vid övriga substantiv 109 kontra 1 (Delsing, 2003b, s. 30).

ska betonas, till exempel *uterocken gubbens* (refererad i Jörgensen, 1970, s. 17), och Delsing (2003b) har ett enstaka belägg på efterställd possessor, *husbonn Ides* [husbonden Idas] 'Idas husbonde' (s. 37).

4.1.2 Bohuslän

Källor: Hela området: Delsing (2003b),³⁸ Janzén (1936),³⁹ Kvillerud (1999); Sotenäs & Tanum: Nordén (u.å.).⁴⁰

Konstruktioner med **possessiva pronomina** tycks i Bohuslän vanligtvis ha strukturen PSR-N.INDEF, till exempel *hàsəs hát* 'hans hatt' (Janzén, 1936, s. 83), men även N.DEF-PSR förekommer. Delsing (2003b) fann i dialekttexter vid släktskapsord åtta framförställda pronomina kontra tre efterställda (s. 30), vid övriga substantiv endast framförställda (13 st.), vilket jämte Janzéns (s. 83) och Nordéns (u.å., s. 196) exempel på konstruktioner med pronominella ägare tycks antyda att PSR-N.INDEF är den normala strukturen. Efterställning förekommer enligt Kvillerud (1999) huvudsakligen vid släktskapsord, men även vid andra substantiv (s. 117).⁴¹ Nordén uppger att det possessiva pronominet "stundom [står] efter sitt huvudord" (s. 198) men ger inte någon vidare förklaring eller exempel.

S-genitiv förekommer för alla animata substantiv, av litteraturens exempel att döma med strukturen PSR-N.INDEF, till exempel *kænsəs hát* 'karlens hatt' (Janzén, 1936, s. 82–83; Kvillerud, 1999, s. 93). Konstruktionen uppges dock vara mycket sällsynt för appellativa ord och i fråga om djur endast möjlig för icke-relationell possession (Janzén, s. 82–83; Nordén, u.å., s. 95).

Prepositionsuttryck förekommer för alla typer av possessorer för att uttrycka icke-relationell possession, och det föredras enligt Janzén (1936) för personbeteckningar och till och med för pronomina. Så sägs till exempel *hátæn på kæn* [hatten på karlen] 'karlens hatt' och *hátæn på n* [hatten på honom] 'hans hatt'. *På* har här inte riksspråkets lokativa betydelse, utan exemplen är giltiga "även om personen icke har hatten på sig" (Janzén, s. 82–83).

³⁸ Excerperade texter från Krokstads, Morlanda, Resteröds och Valla socknar.

³⁹ Uppgifterna "torde ... representera ett allmänt bohuslänskt uttryckssätt" (Janzén, 1936, s. 82; se angående den exakta geografien s. 2–3).

⁴⁰ Verket behandlar språket i "Bovallstrand i Tossene socken, Bottna och Svenneby socknar" (Nordén, u.å., s. 1).

⁴¹ "Men visst kan man också säga t.ex. *Jä här sett båden din*" (= 'Jag har sett din båt') (Kvillerud, 1999, s. 117).

4.1.3 Hammarö (Södra Värmland)

Källa: Persson (1982).

För Hammarö i södra Värmland har jag endast Persson (1982) som källa. Detta verk är dock en framställning av dialektens syntax, vilken ger tillräckliga uppgifter för att ta med Hammarön i undersökningen.

Possessiva pronomina är på Hammarön vanligtvis efterställda med strukturen N.DEF-PSR, till exempel *stôva våra* [stugan vår] 'vår stuga'. Vid betoning av pronominet blir strukturen i stället PSR-N.INDEF, till exempel *mi bok* 'min bok' (Persson, 1982, s. 15, 32).

S-genitiv förekommer för personnamn, släktskapsord och animata appellativer med strukturen PSR-N.INDEF, till exempel *mammas hōvvklä* 'Mammas huvudkläde' (Persson, 1982, s. 3).⁴² Persson uppger att *s*-genitiv kan användas för appellativer betecknande djur (typ V), men att *hästens näsa* syftar på "varje hästs" nos, medan *näsa på hästen* [näsan på hästen] oftast syftar på "en viss häst" (s. 5). Någon sådan åtskillnad rapporteras dock inte för någon annan dialekt i litteraturen.

4.1.4 Norra Värmland

Källor: Hela området: Delsing (2003b),⁴³ Renholm (2017); Sunne sn.: Milton (1962, refererad i Jörgensen, 1970); Östmarks sn.: Broberg (1936, refererad i Jörgensen, 1970); Norra Ny sn.: Ejner (1945, refererad i Jörgensen, 1970), Jonsson (1957, refererad i Jörgensen, 1970); Dalby sn.: Bergkvist & Jakobsson (2000), Noreen (1879).

Uppgifterna från Sunne, Östmarks, Norra Ny och Dalby socknar stämmer överens med varandra. Dialekterna på dessa orter kan alla klassificeras som nordvärmäländska mål (Broberg, 1973, s. 78–82, 154) och presenteras därför ihop under rubriken Norra Värmland.

De **possessiva pronomina** är efterställda med strukturen N.DEF-PSR, utom vid betoning, då strukturen är PSR-N.INDEF (Broberg, 1936, s. 106, refererad i Jörgensen, 1970, s. 45; jfr. uppslagen i Bergkvist & Jakobsson, 2000). Delsing (2003b) fann i sin undersökning ungefär

⁴² Likadant är fallet längre österut i Färnebo härad (Kallstenius, 1907, s. 27).

⁴³ Excerperade texter från Färnebo härad och Östmarks, Fryksände och Gräsmarks socknar.

lika många framför- som efterställda pronomina⁴⁴ men för norra Värmland till området med allmän N.DEF-PSR (s. 30–32).

H-genitiv förekommer med personnamn (Broberg, 1936, s. 31; Ejner 1945, s. 3, 10; Jonsson, 1957, s. 189; Milton, 1962, s. 67, samtliga refererade i Jörgensen, 1970, s. 42; Noreen, 1879, s. 49), till exempel *sð̥ta has bægt* [skjortan hans Bengt] 'Bengts skjorta'. De flesta exemplen har strukturen N.DEF-PSR, men Jörgensen (1970) anför ett exempel med PSR-N.INDEF, *hans Johan häst*, utan närmare ortsangivelse (s. 42).

Prepositionsuttryck för icke-relationell possession förekommer åtminstone med mänskliga possessorer (Broberg, s. 31; Ejner 1945, s. 3, 10; Jonsson, 1957, s. 189; Milton, 1962, s. 67, samtliga refererade i Jörgensen, 1970, s. 42; Noreen, 1879, s. 49; Renholm, 2017, s. 19), så till exempel i Dalby *kóa at stína* 'Stinas ko' (Noreen, s. 49).

4.1.5 Älvdalen (övre Dalarna)

Källor: Levander (1909), Garbacz (2010), Lundqvist (2011), Sapir & Lundgren (2024).

Med rubriken avses den dialekt som talas i den tidigare socknen; i Älvdalens kommuns norra delar (Särna och Idre) talas traditionellt norska mål (Dahl, 2005, s. 29). På grund av den stora uppmärksamhet älvdalsmålet (älvdalskan) åtnjutit i modern tid finns flera källor med fokus på just denna. Liknande förhållanden råder sannolikt i andra dialekter i övre Dalarna, men det saknas tillräckliga data för att ta med dessa i framställningen.⁴⁵

Possessiva pronomina är i älvdalsmålet normalt efterställda med strukturen N.DEF-PSR; vid betoning av pronominet är strukturen PSR-N.INDEF (Garbacz, 2010, s. 83; Levander, 1909, s. 110; Sapir & Lundgren, 2024, s. 134). Som exempel på bruket av dessa två strukturer ger Levander *eð-ir-ðnymes gárd* [det är hans gård] 'det är *hans* gård' respektive *gárdn-os a-bùælkæe fspæpt* [gården hans har bolaget köpt] 'hans *gård* har bolaget köpt' (s. 110).⁴⁶

⁴⁴ Vid släktskapsord 16 framförställda kontra 26 efterställda, vid övriga substantiv 17 kontra 19 (Delsing, 2003b, s. 30).

⁴⁵ Liknande uppgifter om s-genitiv och possessiv dativ utanför Älvdalen finns hos Levander (1928, s. 111–112), Noreen (1881, s. 5) och Kjellin (1873, refererad i Vendell, 1881, s. 142–143).

⁴⁶ Märk de olika formerna på pronominet *hans*.

S-genitiv förekommer ”företädesvis ... av substantiv, som beteckna personer”, det vill säga av personnamn, släktskapsord och mänskliga appellativer (Levander, 1909, s. 96; jfr. Lundqvist, 2011, s. 44). Levander uppger i sina böjningstabeller dessutom *s*-genitiver av djurappellativer men ger inga exempel med dessa (s. 13–46).⁴⁷ Strukturen är PSR-N.INDEF (Levander, s. 96–97; Lundqvist, s. 44; Sapir & Lundgren, 2024, s. 78, 102), till exempel *dukterames rakke* [doktors racka] ’doktors hund’ (Sapir & Lundgren, s. 78).⁴⁸

Possessiv dativ är enligt Levander (1909) det vanliga sättet att uttrycka possession i älvdalsmålet, till exempel *búærde larsa* [bordet Lars.DAT] ’Lars bord’ (s. 97), *pennskrineð kullun* [pennskrinet kullun.DAT] ’flickans pennskrin’ (Sapir & Lundgren, s. 78). Den förekommer av litteraturens exempel att döma för alla slags animata possessorer. Strukturen är här alltid N.DEF-PSR (Levander, 1909, s. 97; Lundqvist, 2011, s. 44; Sapir & Lundgren, s. 78).

Prepositionsuttryck som uttrycker icke-relationell possession nämns av Garbacz (2010, s. 82–83) och Sapir & Lundgren (2024, s. 102), som vardera ger ett exempel, båda med personnamn, *buordeð að Lasse* [bordet åt Lars] ’Lars bord’ respektive *rattjin að Wiktor* [hunden åt Viktor] ’Viktors hund’. Sapir & Lundgren uppger dock att konstruktionen är ovanlig.

4.1.6 Jämtland

Källor: Hela området: Delsing (2003b), Lindgren & Lechner (2025), Oscarsson (2007), M. Reinhammar (2004), Renholm (2017); Alsens sn.: Bergner (1985, refererad i Delsing, 2003b); Hackås & Lits sn.: Westerlund (2006); Ströms sn.: Sandhill (1957, refererad i Jörgensen, 1970); Hammerdals sn.: V. Reinhammar (2005); Ragunda sn.: Amcoff (1992).

De jämtländska källorna presenterar liknande data och sammanförs här under en rubrik.

De **possessiva pronomina** är i jämtlandsmålen allmänt efterställda med strukturen N.DEF-PSR (Amcoff, 1992, s. 66; Delsing, 2003b, s. 30; M. Reinhammar, 2004, s. 90; V. Reinhammar, 2005, s. 44–45; Westerlund, 2006, s. 32). Vid betoning kan pronominet alternativt stå

⁴⁷ Levanders (1909) uppger att *s*-genitiv främst förekommer predikativt (s. 96), vilket kanske innebär att sådana former som *gjetnes* ’getens’ inte förekommer som possessivattribut. Sapir & Lundgren (2024) har ett exempel med ett inanimat appellativ som possessivattribut, *sagumes wärd* ’sagornas värld’ (s. 78), men detta får ses som ett särfall.

⁴⁸ Noreen (1881) uppger att det i ovansiljanmålen heter ”*ester kallum* [possessiv dativ] eller *kallumes, kallumås* o. d. karlarnas hästar [min kursivering]” (s. 5), vilket skulle kunna antyda att efterställning är möjlig med *s*-genitiv. Detta rapporteras dock inte någon annan stans.

framförställt med strukturen PSR-N.INDEF, till exempel *me'nn rakk* i stället för det vanliga *ra'ttjen me'nn* 'min rock' (V. Reinhammar, s. 45).

S-genitiv uppges av Lindgren & Lechner (2025) förekomma för appellativer ”i mycket begränsad utsträckning” (s. 119–120). M. Reinhammar (2004) antyder att *s*-genitiv med strukturen PSR-N.DEF är möjlig i jämtskt talspråk (s. 90). Amcoff (1992) uppger att konstruktionen är möjlig för personnamn jämte de övriga konstruktionerna, till synes med strukturen PSR-N.INDEF, till exempel *Jans bil* (s. 62). Då övriga jämtska källor ej nämner konstruktionen eller uttryckligen konstaterar att den är obruklig (Delsing, 2003b, s. 41; Oscarsson, 2007; V. Reinhammar, 2005, s. 31; Sandhill, 1957, refererad i Jörgensen, 1970, s. 41; Westerlund, 2006, s. 28) får *s*-genitiv här betraktas som högst marginell.

Såsom **possessiv dativ** presenterar M. Reinhammar (2004) konstruktionen *geta n gomo* [‘geten PREPR.DAT farmor] ‘farmors get’ (s. 90); även Westerlund (2006) presenterar detta som en möjlig tolkning av liknande belägg med feminina släktskapsord och namn (s. 31).⁴⁹ Ordet *n* tolkas här som dativ av den feminina prepropriella artikeln. Westerlund noterar dock två fall med *n* framför ett maskulint personnamn (från en nyare dialekttext), till exempel *biln n Alfred* [bilen *n* Alfred] ‘Alfreds bil’ och frågar sig om *n* här kan ha övergått i ett enkelt länkningsmorfem (jfr. (3) i 2.3.1).⁵⁰ Hos Lindgren & Lechner (2025, s. 103), Oscarsson (2007) och V. Reinhammar (2005, s. 38) ses *n* (även skrivet *en*, *henn* i källorna) dock som tillhörigt *h*-genitiven (varom se följande stycke). Jag är benägen att ansluta mig till denna senare tolkning (se härom vidare diskussionen).

H-genitiv förekommer med personnamn och släktskapsord (Bergner, 1985, refererad i Delsing, 2003b, s. 34; Lindgren & Lechner, 2025, s. 103; Oscarsson, 2007; V. Reinhammar, s. 31, 38; Renholm, 2017, s. 21–22; Westerlund, 2006, 33–34). Strukturen är vanligtvis N.DEF-PSR, som i *ha'tt'n hâns Kal* [hatten hans Karl] ‘Karls hatt’ (V. Reinhammar, 2005, s. 31), *gaolen henes Ili* [gården hennes Elin] ‘Elins gård’ (Lindgren & Lechner, s. 103). Framförställning vid betoning (rimligtvis PSR-N.INDEF) rapporteras som möjlig av Bergner (refererad i Delsing,

⁴⁹ Amcoff (1992) ger för prepositionsuttryck exemplen *biln (at) pojken*, *kjoln (at) jänta*. Parenteserna skulle kunna tolkas som att även *biln pojken*, *kjoln jänta* (dvs. efterställd grundform och således possessiv dativ i min undersökning) är möjliga. Amcoffs bruk av parenteser är dock tvetydigt (Delsing, 2003b, s. 44, fotnot 18), och jag bortser här från denna möjliga tolkning.

⁵⁰ Den ifrågavarande texten är Gustafssons (1993, refererad i Westerlund, 2006) översättning av Olssons *Mier um Masse* (se fotnot 57 nedan).

2003b, s. 35).⁵¹ Konstruktionen nämns inte av Amcoff (1992) för Ragunda, och Delsing (2003b) hittar inga belägg i östra Jämtland (s. 34); den förekommer i alla fall så långt österut som Hammerdal.

Prepositionsuttryck förekommer som uttryck för icke-relationell possession för personnamn, släktskapsord och animata appellativer (Lindgren & Lechner, 2025, s. 104; Oscarsson, 2007; M. Reinhammar, 2004, s. 90; V. Reinhammar, 2005, s. 31–32; Westerlund, 2006, s. 35–36), så till exempel *sko 'ân ât tjäringen* [skorna åt käringen] 'gummans skor' (V. Reinhammar, s. 31).

Possessorinkorporering av personnamn noteras av Lindgren & Lechner (2025, s. 104), Oscarsson (2008) och Westerlund (2006, s. 29–30).⁵² Det förekommer både för icke-relationell possession och för släktskapsförhållanden, till exempel *Brita-Sofia-stugun* [Britta-Sofia-stugorna] 'Britta Sofias stugor' respektive *a Jaens-Kristina* [PDA.F Jens-Kristina] 'Jens' (hustru) Kristina' (Westerlund, s. 29).

4.1.7 Ångermanland

Källor: Hela området: Bucht (1962), Dahl (2015), Delsing (2003b)⁵³; norra Ångermanland: Sidenbladh (1867), Nordlander (1883); Edsele sn.: Renholm (2017); Junsele sn.: Sjödin (1994).⁵⁴

De ångermanländska källorna ger liknande uppgifter och presenteras därför tillsammans. ”Norra Ångermanland” avser hos Sidenbladh (1867) och Nordlander (1883) socknarna norr om Skuleskogen, det vill säga dagens Örnsköldsviks kommun. Se om geografin vidare Geijer (1924, s. 475–476).

Possessiva pronomina placeras i Ångermanland efter huvudordet, vilket står obestämt (N.DEF-PSR), så till exempel i *híme māt* 'mitt hem' (Bucht, 1962, s. 54–55; Delsing, 2003b, s. 30); förhållandet är detsamma för *h*-genitiv av substantiv (varom se nedan).

⁵¹ Westerlund (2006), som behandlar författade texter (inklusive översättningar) från Hackås och Lits socknar konstaterar att *h*-genitiv ”förekommer ytterst sparsamt” i den senare socknens material.

⁵² Lindgren & Lechners (2025) exempel kommer huvudsakligen från de två andra källorna.

⁵³ Excerperade texter från Arnäs, Anundsjö, Sidensjö, Vibygerå, Resele, Ådalslidens, Tåsjö, Säbrå, Stigsjö och Graninge socknar.

⁵⁴ Sjödens *Jönselemåle* (1994) är en humoristisk parlör skriven på dialekt, men den innehåller likväl värdefulla grammatiska upplysningar.

S-genitiv uppges av Sidenbladh (1867, s. 14) och Delsing (2003b, s. 41) vara sällsynt. Delsing (2003b) ger exempel från dialekttexter, varav sex är med personnamn, jämte ett med ett mänskligt appellativ. Strukturen är oftast PSR-N.DEF, till exempel *björns karduslåa* [Björns karduslådan] 'Björns tobakslåda'.⁵⁵ Två exempel har strukturen PSR-N.INDEF, men dessa kommer från Arnäs, varifrån även två exempel med PSR-N.DEF kommer (s. 35, 39). Knudsen (1967) noterar att det finns exempel med strukturen N.DEF-PSR hos den ångermanländske författaren Ludvig Nordström, till exempel *käringa kungens* 'kungens käring' (refererad i Torp, 1973, s. 139), men denna struktur nämns inte någon annan stans.

H-genitiv nämns endast av Nordlander (1883) för norra Ångermanland. Han uppger att detta uttryckssätt är möjligt med personnamn och ger exemplet *hästen hans Pär Of'n* 'Pär Olssons häst', med samma struktur som i konstruktioner med possessiva pronomina, N.DEF-PSR (s. xcii). Delsing (2003b, s. 40) och Dahl (2015, s. 183) har dock inte funnit några belägg i sina undersökningar, vilket kan tyda på att konstruktionen är ovanlig.⁵⁶

Prepositionsuttryck för icke-relationell possession tycks förekomma vid personnamn, släktskapsord och mänskliga appellativer (Bucht, 1962, s. 42; Dahl, 2015, s. 190; Renholm, 2017, s. 22–23; Sjödin, 1994, s. 14), till exempel *piga at prästen* [pigan åt prästen] 'prästens piga' (Bucht, s. 42). Dahl uppger att texterna på junsele- och åselemål i den så kallade *Kattkorpusen*⁵⁷ systematiskt använder possessiva prepositionsuttryck (Dahl s. 190), men detta stämmer endast för den förra, då den senare snarare uppvisar *s*-genitiver med strukturen PSR-N.DEF (Olsson, 1993; 1997). Ett exempel ur junseletexten är *lillvägen åt Momma* [lillvägen åt mormor] 'mormors lilla väg' (Olsson, 1997).

Possessorinkorporering förekommer i alla fall vid personnamn. Alla exempel i litteraturen avser släktskapsförhållanden, till exempel *Johan-Kershtin* 'Johans (hustru) Kristina', *a Sampe-Lisa* [PDA.F Samuel-Lisa] 'Samuels (hustru) Lisa' (Sidenbladh, 1867, s. 14; Sjödin, 1994, s. 14).

⁵⁵ *Björns karduslåa* anføres jämte de två exemplen på PSR-N.INDEF (tillsammans med exempel med denna struktur från andra delar av landet), men formen är bestämd. *Låda* heter i obestämd form *låe* eller, såsom efterled, *-lå* (jfr. uppslagen på *-låda* i Söderström, 1994).

⁵⁶ Delsing (2003b) har genomgått ångermanländska texter från 1870- och 80-talen, det vill säga texter samtida med Nordlanders (1883) upplysning.

⁵⁷ En korpus bestående av dialektöversättningar av Rut "Puck" Olssons ursprungligen älvdalska texter *Mumunes Masse* ("Mormors katt") och *Mier um Masse* ("Mer om katten") (Dahl, 2015, s. 8).

4.1.8 Skellefteå

Källor: Skellefteå sn.: Hedlund (1956, refererad i Jörgensen, 1970), Lundquist (1967, refererad i Jörgensen, 1970), Marklund (1976/2024), Vangsnes (2003).

De **possessiva pronomina** är i Skelleftemålet normalt efterställda med strukturen N.DEF-PSR, till exempel *hässtn männ* 'min häst' (Marklund, 1976/2024, s. 41). Vid betoning av pronominet kan detta stå framförställt (Hedlund 1956; Lundquist, 1967, refererade i Jörgensen, 1970, s. 45); strukturen är då PSR-N.INDEF (Vangsnes, 2003, s. 165). Vangsnes noterar dock att det jämte de kongruensböjda possessiva pronomina⁵⁸ (*men/mín/mett/mín* i m./f./n./pl.) förekommer en uppsättning oböjliga sådana (*mine* i alla genus och numerus) som vid framförställning fordrar bestämd form på huvudordet (dvs. PSR-N.DEF). Han ger som exempel *mine hestn* [min hästen] 'min häst'. Dessa pronomina ser till formen ut som äldre neutrala dativformer (jfr. Marklund, 1976/2024, s. 41).⁵⁹

Efterställd **possessiv dativ**, med strukturen N.DEF-PSR, förekommer för alla animata possessorer, så till exempel *skoN paitjåm* [skorna pojken.DAT], *hässtn åm JâNi* [hästen PDA.M.DAT Johan] 'Johans häst' (Marklund, 1976/2024, s. 23). Marklund saknar exempel med släktskapsord och djur som possessorer, men Larsson (1929) ger exemplen *bóka fàrfårum* [boken farfar.DAT] 'farfars bok' och *fsètñ fára* [kätten fåren.DAT] 'fårens kätte' som allmänvästerbottniska (s. 125, 131), varför jag räknar med att de är möjliga även i Skellefteå.

H-genitiv förekommer med personnamn, släktskapsord och mänskliga appellativer (Delsing, 2003b, s. 34; Marklund, 1976/2024, s. 23, 28–29; Edlund m.fl., 2025, s. 240; jfr. Larsson, 1929, s. 125), till exempel *kLänninga hännasj Lina* [klänningen hennes Lina], *saitjen hâns hânlnaråm* [säcken hans handlaren.DAT] (Marklund, s. 23).

Possessorinkorporering förekommer med personnamn och släktskapsord för både relationell och icke-relationell possession. Exempel härpå är *OL-Asja-gâN* [Olov-Eriksson-gården] 'Olov

⁵⁸ Vangsnes (2003) talar bara om possessiva pronomina i snäv bemärkelse (se 2.3.2). De oböjliga possessiva pronomina ("genitivpronomina") kommenteras inte.

⁵⁹ Dativformerna av de possessiva pronomina hade dock redan på Marklunds (1976/2024) "nära nog försvunnit" (s. 41). Westerberg (2004) noterar ett fall där en neutral dativform används i subjektsposition (tillsammans med det maskulina *pappa*) i en inspelning från 2001, dock efterställd: *pa 'ppa mi' ñe* 'min pappa' (s. 354, fotnot 213). Icke-kongruerande former nämns också av Hedlund (1956, refererad i Vangsnes, 2003, s. 167).

Erikssons gård', *pappa-bökkseN* [pappa-byxorna] 'pappas byxor' (Marklund, 1976/2024, s. 22; jfr. Larsson, 1929, s. 124).

4.1.9 Överkalix (Norrbotten)

Källor: Kettunen (1980), Källskog (1987; 1990), Pihl (1959).

Possessiva pronomina är i Överkalix efterställda med strukturen N.DEF-PSR, till exempel *böningga våor* [byggningen vår] 'vår byggnad'. Vid betoning förekommer i stället PSR-N.INDEF, till exempel *henars mamm* [hennes mamma] 'hennes mamma' (Källskog, 1992, s. 153–154). Källskog noterar att strukturen PSR-N.DEF förekommer jämte det vanliga PSR-N.INDEF hos några informanter som talar både finska och överkalixmål, till exempel *henars påjka* [hennes pojken], *mäjn fästra* [min fastern]. Detta drag beskrivs som "direkt överföring från finskan" och det förra exemplet jämförs med finska *hänen poika* [3SG.GEN pojke]⁶⁰ (1987, s. 193; 1992, s. 154), men en generell tendens kan svårigen tillskrivas att enstaka ord i bestämd form är mer lika sina finska motsvarigheter. Om draget beror på interferens från finskan torde det snarare grunda sig i en allmän osäkerhet kring bestämd form i och med att finskan saknar speciesmarkering.

Possessiv dativ förekommer vid släktskapsord, mänskliga appellativer och appellativer betecknande djur, till exempel *stäinta lå'nrartje'linggen* [flickan landråkaringen.DAT] 'landråkaringens (ett naturväsen) flicka'. Strukturen kan vara både N.DEF-PSR, som i de nyss uppgivna exemplen, och PSR-N.INDEF, som i *färssfe:ro djejl'* [farfar.DAT gärde] 'farfars gärde' (Källskog, s. 161–163; Pihl, 1959, s. 250). I Källskogs exempelsamling finns ett exempel med ett djur som possessor, *kwäjen kal'v* [kvigan.DAT kalv] 'kvigans kalv' (s. 161–162). Enligt Källskog förekommer konstruktionen dessutom för feminina personnamn, till exempel *(e)n Anna sjåonggma:l'* [PDA.F.DAT Anna röst] 'Annas röst', men inte för maskulina. Jag vill dock se sådana exempel som *h*-genitiv snarare än possessiv dativ, vilket jag återkommer till i diskussionen nedan.

H-genitiv förekommer för personnamn med samma strukturer som för pronomina, N.DEF-PSR och PSR-N.INDEF. Exempel härpå är *missa häns Gussta* [mössan hans Gustav] 'Gustavs mössa' respektive *häns Viktor hesst* [hans Viktor häst] 'Viktors häst'. Det framgår inte om någondera

⁶⁰ Finskt talspråk; i standardspråket *hänen poikansa* med possessivsuffix.

ordföljden används särskilt vid emfas (Källskog, 1992, s. 152–153). Källskog har exempel med personnamn av båda genera, men Kettunen (1980) rapporterar att han endast funnit exempel med maskulina personnamn i sitt material (s. 12, fotnot 3).

Possessorinkorporering är ett möjligt uttryck för icke-relationell possession för personnamn. Källskogs (1992) exempel innehåller orden *häst* och *märr*: *Brennvalshesstn* [Brännvall-hästen] 'Brännvalls häst', *Per-Ajsja-mä:ra* [Per-Eriksson-märren] 'Per Erikssons märr' (Källskog, 1992, s. 164).

4.1.10 Finland

Källor:⁶¹ Nyland: Freudenthal (1870), Lundström (1939); södra Österbotten: Ivars (2009); Närpes sn. (södra ÖB): Freudenthal (1878), Ivars (1988); Malax sn. (södra ÖB): Klockars (1933); Vörå sn. (mellersta ÖB): Freudenthal (1889) Pedersöre & Purmo sn. (norra ÖB): Vendell (1892); Gamlakarleby sn. (Norra ÖB): Hagfors (1891), Vangsnes (2003).

Mitt finländska källmaterial kommer från de svenskspråkiga områdena i landskapen Nyland och Österbotten.⁶² Uppgifterna rörande possessivkonstruktioner är i stort sett samstämmiga, varför de här presenteras tillsammans under rubriken Finland. Det finns dock stora skillnader i andra avseenden mellan de olika dialekterna.

I Finland är de **possessiva pronomina** normalt efterställda med strukturen N.DEF-PSR; vid betoning blir strukturen i stället PSR-N.INDEF (Freudenthal, 1870, s. 103–104; 1878, s. 146–147; 1889, s. 56–57; Ivars, 1988, s. 175; Klockars, 1933, s. 51; Lundström, 1939, s. 59–62; Vendell, 1892, s. 195).⁶³ Så sägs till exempel *himmandi hansis* [hemmanet hans] 'hans hemman' respektive *hansis gummo* [hans gumma] 'hans gumma' (betonat pronomen) (Nyland; Lundström, s. 59). I Gamlakarleby i norra Österbotten förekommer dock, till skillnad från i de andra dialekterna, PSR-N.DEF vid betoning av pronominet, exempelvis *mín heste* [min hästen] 'min häst' (Vangsnes, 2003, s. 167).

⁶¹ ÖB = Österbotten.

⁶² Se om den nyländska geografin vidare Lundström (1939, s. 3–5) och om den österbottniska Huldén (1957, s. 9–12).

⁶³ Ivars (1988) noterar beträffande Närpes i södra Österbotten att framförställning av pronomina på senare tid börjat användas även när detta inte betonas (s. 175).

S-genitiv förekommer i alla fall för personnamn och mänskliga appellativ med strukturen PSR-N.DEF (Freudenthal, 1870, s. 97; 1878, s. 132, 136–139; Hagfors, 1891, s. 90; Ivars, 1988, s. 148, 151–152; 2009, s. 224 f.; Klockars, 1933, s. 43; Lundström, 1939, s. 16–17, 28; Vendell, 1892, s. 175–176).⁶⁴ Det heter således till exempel *Petters kojön* [Petters kojän] ’Petters koja’ (Nyland; Lundström, s. 17) och *tjelganas da:jin* [käringarnas dagen] ’kvinnornas dag’ (södra Österbotten, Ivars, 2009, s. 225). Delsing (2003b) ger några exempel från dialekttexter med djur som possessorer, till exempel *hundis skriftin* [hundens skriften] ’hundens testamente’ (s. 27). Som detta exempel antyder kommer exemplen dock från en samling djursagor (Rancken & Vefvar, 1905), där djuren ju kan te sig mer antropomorfa.⁶⁵

4.1.11 Estland

Källor: Hela området: Andréasson (2018), Freudenthal & Vendell (1886), Lagman (1973), Russwurm (1855), Tiberg (1962); Runö sn.: Tiberg (u.å.), Vendell (1882); Nuckö sn.: Danell (1905–1934), Erkas (2012), Lagman (1958), Vendell (1881); Vippal och Rågöarna: Freudenthal (1875); Gammalsvenskby (Ukraina): Karlgren (1953) Mankov (2010; 2011).

De estlandssvenska uppgifterna kommer både från heltäckande verk och verk om särskilda dialekter. Till estlandssvenska räknas även dialekten i Gammalsvenskby (Starosjvedske) i Ukraina, som grundades av tvångsförflyttade svenskar från Dagö.⁶⁶ Förhållandena uppges vara lika runtom i språkområdet (bortsett från konstruktionen med possessivt pronomen), varför uppgifterna här presenteras tillsammans under rubriken Estland. Däremot ska understrykas att de estlandssvenska målen i andra avseenden uppvisar stora skillnader sinsemellan.

Possessiva pronomina tycks i de estlandssvenska målen normalt vara framförställda, men även efterställning förekommer. Några uttryckliga regler för ordföljden formuleras inte i litteraturen, men Lagman (1973) ger endast exempel med framförställning (s. 71) och noterar att pronomina kan vara framförställda även om huvudordet betonas (s. 23; jfr. exemplen hos Andréasson, 2018, s. 160 f. och Mankov, 2011, s. 46). Exempel på efterställning finns hos Russwurm (1855), Tiberg (u.å., s. 19) och Vendell (1881, s. 177; 1882, s. 70–71), och den förstnämnde uppger att

⁶⁴ Hos Delsing (2003b) finns några exempel från dialekttexter med strukturen PSR-N.INDEF (s. 39), men Ivars (2009) skriver att dessa exempel ”framstår för mig som mer litterära än talspråkliga” (s. 222).

⁶⁵ Sagorna uppges dessutom i förordet till samlingen vara bearbetningar med en ”ej i allo tillfredställande” språkform (Rancken & Vefvar, 1905, s. 37).

⁶⁶ Se om geografin vidare Tiberg (1951, s. 11 f.).

så främst sker ”vid vördade personer” (s. 306).⁶⁷ Strukturen är vid efterställning alltid N.DEF-PSR, till exempel *båne mitta* [barnet mitt] ’mitt barn’ (Vendell, 1881, s. 177). Vid framförställning förekommer dock både PSR-N.INDEF och PSR-N.DEF beroende på ort. PSR-N.INDEF förekommer på Rågöarna, Ormsö, Nuckö och till synes i Gammalsvenskby, medan PSR-N.DEF förekommer på Nargö och Runö; på Vippal och Korkis förekommer båda strukturerna (Andréasson, s. 160 f.; Lagman, 1958, s. 21; 1973, s. 82; Mankov, s. 46; Tiberg, u.å., s. 19; Tiberg, 1962, s. 89, fotnot 1).⁶⁸ Exempel härpå är *min rokk* ’min klänning’ (Gammalsvenskby; Mankov, s. 46) respektive *sinn brüdn* [sin bruden] (Nargö; Lagman, 1973, s. 82). Andréassons sammanfattning (s. 160), med tillägg av Gammalsvenskby efter Mankov, återges i Tabell 1 nedan.

<u>Nargö</u>	<u>S. Rågö</u>	<u>L. Rågö</u>	<u>Vippal</u>	<u>Korkis</u>	<u>Ormsö</u>	<u>Nuckö</u>	<u>Runö</u>	<u>Gammalsvenskby</u>
ja	nej	nej	ja/nej	ja/nej	nej	nej	ja	nej (?)

Tabell 1: PSR-N.DEF med possessiva pronomina i de estlandssvenska målen (baserad på Andréasson, 2018; Mankov, 2011).

S-genitiv förekommer enligt Lagman (1979) i hela språkområdet för alla typer av substantiv (personnamn, släktskapsord och appellativer), även inanimata, så till exempel *hüses färga* ’husets färg (färgen på huset)’ (s. 83). Ytterligare exempel med inanimata possessorer ges av Andréasson (2018, s. 158). Tiberg (1962) uppger att *s*-genitiv allmänt ”brukas oftare [än i det talade riksspråket]”, men ger här bara *ökens rumpan* ’hästsvansen’ som avvikande exempel (s. 98). I den äldre litteraturen föreligger å andra sidan flera uppgifter om att *s*-genitiven är ”mindre bruklig”. Danell (1905–1934) uppger att den förekommer för ”personer ock högre djur, någon gång av ord för träd” (s. 227), och Freudenthal (1875, s. 63), Russwurm (1855, s. 304), Vendell (1881, s. 142; 1882, s. 63) uppger alla att den sällan används, dock utan vidare förklaring.⁶⁹ Sådana formuleringar är självklart relativa; de kan stämma även för det bruk Lagman tillskriver konstruktionen om jämförelsen görs med det formella skriftspråket eller med fornsvenskans genitivkasus. De behöver inte heller tala om möjligheten att använda *s*-genitiv i strikt mening. Liksom i andra dialekter är även här prepositionsuttryck och sammansättning vanliga konstruktioner för inanimata possessorer (Erkas, 2012, s. 34; Lagman, s. 83; Mankov, 2010, s.

⁶⁷ ”[B]ei verehrten Personen”. Russwurms exempel innehåller possessumen *fegg* ’gift man’, *flicka*, *barn* och *herre* (1855, s. 306). Vendells (1882) formuleringar om de possessiva pronomina kunde kanske läsas som att efterställning är vanligare för *hans*, *hennes*, *deras* än för *min*, *din*, *sin* (s. 70–71), men så lär knappast vara fallet.

⁶⁸ Danells (1905–1934) exempel med PSR-N.DEF (s. 241) är felaktiga (Lagman, 1958, s. 21).

⁶⁹ ”[H]ögst sällan nytjad” (Freudenthal, 1875, s. 180); ”wird ... gern umgangen” (Russwurm, 1855, s. 304); ”wird gern vermieden” (Vendell, 1881, s. 142); ”[används] mera sällan” (Vendell, 1882, s. 63).

107–108; Russwurm, s. 304; Vendell, 1881, s. 142). Då Lagmans arbete är senare och heltäckande för området (och ytterligare exempel finns hos Andréasson) väljer jag att utgå från hans uppgift om att *s*-genitiv är möjlig även vid inanimata substantiv (s. 83), oaktat huruvida denna är det vanliga uttryckssättet eller ej.

Strukturen för *s*-genitiv är allmänt PSR-N.DEF (Andréasson, 2018, s. 157; Danell, 1905, s. 227; Karlgren, 1953, s. 22; Lagman, 1958, s. 21; 1973, s. 82), som i *präst'ns kudona* [prästens korna] 'prästens kor' (Tiberg, 1962, s. 89), *hūses färga* [husets färgen] 'husets färg' (Lagman, 1973, s. 83).⁷⁰ I Gammalsvenskby förekommer enligt Mankov (2010) strukturen PSR-N.INDEF (*bōnes färaldrar* 'barnets föräldrar') som alternativ till den vanligare PSR-N.DEF (*bōnes färaldena*) (s. 107). Tiberg (1962) uppger att strukturen är PSR-N.INDEF för personnamn "på sina håll" (s. 107), men detta bekräftas inte av den övriga litteraturen. Andréasson noterar några fall av PSR-N.INDEF, på orter där dock även PSR-N.DEF finns belagt (jfr. Mankov ovan), och föreslår att sådana exempel kan ha att göra med interferens med standardspråket (s. 159–160).

4.2 Sammanställning av resultaten

I det följande kommer de resultat som presenterats i avsnitt 4.1 att sammanställas och redovisas i tabellform. Först presenteras förekomsten av de sex undersökta konstruktionerna i förhållande till possessorns plats i animathetshierarkin, därefter hur strukturerna beträffande ordföljden på huvudordet förekommer i och mellan de olika konstruktionerna. I tabellerna nedan anger fyllning att konstruktionen förekommer, skraffering att den är marginell och frågetecken tveksamma fall, vilka specificeras i texten. För mer detaljerade uppgifter hänvisas till den ortvisa resultatredovisningen i 4.1 ovan.

4.2.1 Possessivkonstruktionernas förekomst

Possessivt pronomen

Alla undersökta dialekter använder sig av possessiva pronomina för att uttrycka possession, varför ingenting behöver sägas om deras utbredning. *H*-genitivkonstruktionen, som innehåller ett possessivt pronomen, behandlas separat nedan.

⁷⁰ Freudenthal & Vendell (1886) tycks antyda att efterställning av possessorn är möjlig då de skriver att ändelserna *-sa*, *-sas*, *-sasa* används "om genitiven (vare sig i attributiv eller predikativ ställning) följer efter det därav bestämda substantivet" (s. 10). De ger inga exempel härpå, och någon annan uppgift om efterställd possessor finns inte i den övriga litteraturen.

S-genitiv

Förekomst av s-genitiv	personnamn	släktskapsord	appellativer		
			mänskliga	djur	inanimata
Västergötland					
Bohuslän					
Hammarö					
N. Värmland					
Älvdalen					
Jämtland					
Ångermanland		?			
Skellefteå					
Överkalix					
Finland				?	
Estland					

Tabell 2: Förekomst av s-genitiv i de undersökta områdena.

S-genitiven förekommer i de flesta områden i undersökningen; det är bara i norra Värmland, Skellefteå och Överkalix som den helt saknas (i Jämtland uppges den vara mycket ovanlig). Konstruktionen förekommer företrädesvis för mänskliga possessorer (personnamn, släktskapsord, mänskliga appellativer). I Ångermanland finns inget exempel med släktskapsord som possessor, men ej heller någon uppgift om att detta inte är möjligt. I Västergötland, Bohuslän och på Hammarö förekommer konstruktionen även för djur, åtminstone vid icke-relationell possession. Från Finland finns exempel med djur, vilka dock betraktas som tveksamma. I Estland uppges konstruktionen förekomma vid alla possessor typer, till och med vid inanimata appellativer.

Possessiv dativ

Förekomst av possessiv dativ	personnamn	släktskapsord	appellativer		
			mänskliga	djur	inanimata
Västergötland					
Bohuslän					
Hammarö					
N. Värmland					
Älvdalen					
Jämtland	?				
Ångermanland					
Skellefteå					
Överkalix	?				
Finland					
Estland					

Tabell 3: Förekomst av possessiv dativ i de undersökta områdena.

Bruket av possessiv dativ förutsätter naturligtvis att dialekten har dativböjning av substantiv. Så är endast fallet i Älvdalen, merparten av Jämtland, Skellefteå och Överkalix, varför övriga områden strukits över i tabellen. Även den konstruktion med efterställd grundform jag omtalat i 2.3.3 förekommer endast där dativböjning funnits i modern tid. Bland de undersökta dativmålen saknas possessiv dativ endast i Jämtland.⁷¹ Konstruktionen används för släktskapsord och animata appellativer i de tre dialekter där den förekommer, men för personnamn endast i Älvdalen och Skellefteå. Frågetecknen i tabellen åsyftar möjligheten att konstruktionen förekommer för kvinnonamn (men inte mansnamn) i Överkalix och Jämtland. Jag tolkar dock dessa fall som *h*-genitiv, vilket vidare kommenteras i uppsatsens diskussionsdel.

H-genitiv

Förekomst av <i>h</i> -genitiv	appellativer				
	personnamn	släktskapsord	mänskliga	djur	inanimata
Västergötland					
Bohuslän					
Hammarö					
N. Värmland					
Älvdalen					
Jämtland					
Ångermanland					
Skellefteå					
Överkalix					
Finland					
Estland					

Tabell 4: Förekomst av *h*-genitiv i de undersökta områdena.

H-genitiv förekommer i fem av de undersökta områdena. I Norra Värmland, Ångermanland och Överkalix tycks konstruktionen vara begränsad till personnamn. Den förekommer även vid släktskapsord i Jämtland och Skellefteå, och på den senare orten till och med vid mänskliga appellativer. De exempel med kvinnliga personnamn från Jämtland och Överkalix som i litteraturen betraktats som possessiv dativ, men som jag betraktar som *h*-genitiv, är här ovidkommande; jämte dessa förekommer i vilket fall som helst otvetydiga exempel på *h*-genitiv av kvinnonamn.

⁷¹ I östra Jämtland var dativen "så gott som försvunnen" (Reinhammar, 1973, s. 17–18). Till detta område hör ragundamålet som Amcoff (1992) behandlar. Konstruktionen uppges dock inte heller förekomma där dativen är levande. Se för övrigt Reinhammar (s. 16 f.) om dativens utbredning.

Prepositionsuttryck

Förekomst av prepositionsuttryck för icke-relationell possession	pronomen	personnamn	släktskapsord	appellativer	
				mänskliga	djur
Västergötland					
Bohuslän					
Hammarö					
N. Värmland					
Älvdalen					
Jämtland					
Ångermanland					
Skellefteå					
Överkalix					
Finland					
Estland					

Tabell 5: Förekomst av prepositionsuttryck för icke-relationell possession i de undersökta områdena.

Såsom tidigare nämnts förekommer prepositionsuttryck för relationell possession i alla svenska folkmål, åtminstone i vissa syntaktiska kontexter (se 2.3.3). Av denna anledning har bara förekomsten av prepositionsuttryck för icke-relationell possession tagits med i resultatredovisningen och i Tabell 5. Kolumnen för inanimata appellativer saknas här, eftersom några exempel på icke-relationell possession med inanimat possessor inte finns för någon konstruktion i litteraturen. En kolumn för pronomina har dessutom infogats, eftersom prepositionsuttryck är den enda av konstruktionerna som kan förekomma med både substantiv och pronomen.

Prepositionsuttryck förekommer som uttryck för icke-relationell possession i fem av de behandlade områdena: Bohuslän, norra Värmland, Älvdalen, Jämtland och Ångermanland. Konstruktionen uppges för Bohuslän uttryckligen vara giltig för alla slags possessorer. För de övriga områdena finns bara belägg för de possesortyper som markerats i tabellen. Ingen av källorna för dessa övriga områden uppger dock uttryckligen att konstruktionen är begränsad till dessa.

Possessorinkorporering

Förekomst av possessorinkorporering	personnamn		släktskapsord	
	icke-relationell possession	relationell possession	icke-relationell possession	relationell possession
Västergötland				
Bohuslän				
Hammarö				
N. Värmland				
Älvdalen				
Jämtland				
Ångermanland				
Skellefteå				
Överkalix				
Finland				
Estland				

Tabell 6: Förekomst av possessorinkorporering i de undersökta områdena.

Possessorinkorporering har, såsom tidigare nämnt, endast noterats då den uppgivits förekomma med personnamn eller släktskapsord som förled (dvs. possessor). Jag har i Tabell 6 gjort skilda kolumner för relationell och icke-relationell possession. Possessorinkorporering förekommer i mitt material i Jämtland, Ångermanland, Skellefteå och Överkalix. Det är bara från Skellefteå som jag har exempel med släktskapsord som possessorer.

4.2.2 Possessivkonstruktionernas struktur

Utöver förekomsten och bruket av de olika possessivkonstruktionerna betraktar min undersökning även strukturen hos dessa konstruktioner i fråga om ordföljd och bestämdhet på huvudordet. Variationen hos dessa två variabler sammanfattas nedan. Streck (-) i tabellerna anger att konstruktionen ej förekommer. Såsom tidigare (2.3.3) noterats, varierar ordföljden och bestämdheten endast i konstruktionen med possessivt pronomen, *s*-genitiv, possessiv dativ och *h*-genitiv. Prepositionsuttryck och possessorinkorporering uppvisar ingen strukturell variation i de olika dialekterna, varför de här inte behöver tas upp.

Ordföljd

	possessiva pronomina		<i>s</i> -genitiv	possessiv dativ
	släktskap	allmänt		
Västergötland	N-PSR*	PSR-N	PSR-N, N-PSR	-
Bohuslän	N-PSR	PSR-N	PSR-N	-
Hammarö	N-PSR*		PSR-N	-
N. Värmland	N-PSR*		-	-
Älvdalen	N-PSR*		PSR-N	N-PSR
Jämtland	N-PSR*		?	-
Ångermanland	N-PSR		PSR-N, ?N-PSR	-
Skellefteå	N-PSR*		-	N-PSR
Överkalix	N-PSR*		-	PSR-N, N-PSR
Finland	N-PSR*		PSR-N	-
Estland	PSR-N		PSR-N	-

Tabell 7: *Ordföljden i possessivkonstruktionerna i de undersökta områdena.*

I Tabell 7 syns att det finns stora likheter i ordföljden mellan de olika områdena. Endast de konstruktioner som uppvisar variation i ordföljden har medtagits; för *h*-genitiv tycks samma regler som för possessiva pronomina gälla inom de respektive dialekterna, varför denna inte fått en egen kolumn (se om strukturen i konstruktionerna 2.3.3). I Västergötland och Bohuslän, där possessiva pronomina vanligtvis är framförställda, uppges efterställning förekomma om possessumet är ett släktskapsord.⁷² Efterställning tycks kunna förekomma i liknande fall i de estlandssvenska målen, men det går inte att etablera någon regel utifrån litteraturens uppgifter. En asterisk anger i tabellen att ordföljden vid betoning av en pronominell possessor blir PSR-N i stället för N-PSR (t.ex. *min bok* i stället för *boken min*), vilket ofta sker vid jämförelser. Från Hammarön, där pronominet vanligtvis är efterställt (t.ex. *pôjken vånn* 'vår pojke'), ger Persson (1982) som exempel på betoning *dä ä mi bok å inte di* 'det är min bok och inte din' (s. 15). Framförställning av pronominet uppges i litteraturen förekomma i de flesta områden där ordföljden N-PSR är möjlig men tas inte upp i den bohuslänska och ångermanländska litteraturen.

Vad *s*-genitivens ordföljd beträffar är denna vanligtvis PSR-N. Ordföljden N-PSR nämns endast i en dialektbeskrivning, Torstenssons (1935) uppsats om Broddetorp i Västergötland, där den uppges förekomma vid betoning av possessumet (refererad i Jörgensen, 1970, s. 17). Detta är märkvärdigt, då sådan betoning annars tycks betraktas som det neutrala förhållandet. Belägg på

⁷² Så är fallet i stora delar av Mellan- och Sydsverige; i sydligaste Sverige saknas dock efterställning helt (Delsing, 2003b, s. 30–32).

N-PSR finns även hos en ångermanländsk författare (se 4.1.7). Possessiv dativ tycks endast kunna ha ordföljden N-PSR i Älvdalen och Skellefteå; i Överkalix förekommer dock både N-PSR och PSR-N.⁷³

Bestämmdhet

I fråga om strukturen har även huvudordets bestämdhet betraktats i undersökningen. Här ska först noteras att huvudordet alltid är bestämt i samband med ordföljden N-PSR. Strukturen N.INDEF-PSR, som i det isländska *hús kaupmansins* [hus.INDEF köpman.GEN] 'köpmannens hus', saknas helt i de undersökta svenska dialekterna. Här bortses från typen *far min* med ett släktskapsord utan speciesmarkering och en efterställd possessor, vilken förekommer i större delen av landet (Delsing, 2003b, s. 31–32) (se beträffande släktskapsordens bestämdhet ovan 2.2.1). Det är följaktligen endast förekomsten eller avsaknaden av speciesmarkering på possessum med framförställd possessor (dvs. POSS-N) som är av intresse. Possessumets bestämdhet i konstruktioner med framförställd possessor i de respektive dialekterna och konstruktionerna sammanfattas nedan i Tabell 8. Parenteser avser i tabellen marginella fall, och snedstreck avser geografiskt betingad variation inom det ifrågavarande dialektområdet.

<i>Possessumets bestämdhet i possessivkonstruktioner med framförställd possessor</i>				
	possessiva pronomina släktskap allmänt		s-genitiv	possessiv dativ
Västergötland	-	INDEF	INDEF	-
Bohuslän	-	INDEF	INDEF	-
Hammarö	INDEF		INDEF	-
N. Värmland	INDEF		-	-
Älvdalen	INDEF		INDEF	-
Jämtland	INDEF		(INDEF, DEF)	-
Ångermanland	INDEF		DEF (INDEF)	-
Skellefteå	INDEF, DEF		-	-
Överkalix	INDEF, (DEF)		-	INDEF
Finland	INDEF/DEF		DEF	-
Estland	INDEF/DEF		DEF	-

Tabell 8: *Possessumets bestämdhet i possessivkonstruktioner med framförställd possessor i de undersökta områdena.*

⁷³ I älvdalsmålet tycks s-genitiv och possessiv dativ stå i komplementär distribution i fråga om ordföljden, då den förra konstruktionen endast tillåter PSR-N och den senare endast N-PSR. Här bör kanske uppmärksammas att den dalska s-genitivvändelsen fogas till dativformen av substantivet.

Det vanligaste förhållandet är i dialekterna (liksom i svenskt riksspråk) att huvudord med framförställda possessivattribut står i obestämd form. Efter ett framförställt possessivt pronomen står possessumet i bestämd form endast i Gamlakarleby i Finland (annars INDEF), i vissa av de estlandssvenska områdena samt alternativt i Skellefteå och Överkalix (jfr. närmare de respektive avsnitten i 4.1). I en *s*-genitivkonstruktion med framförställd possessor är bestämdhet på possessumet mer utbredd. Strukturen PSR-N.DEF är regel i Finland och Estland och till synes i Ångermanland. I Jämtland antyds att den är möjlig, men *s*-genitiv tycks där vara en högst marginell konstruktion. Possessiv dativ med framförställd possessor förekommer endast i Överkalix, och huvudordet står där obestämt.

5. Diskussion

Denna uppsats har undersökt possessivkonstruktioner i svenska folkmål. Uppsatsen syfte har varit att undersöka hur olika possessivkonstruktioner fördelar sig över det svenska dialektområdet och hur bruket av olika konstruktioner relaterar till graden av animathet hos possessorerna. Med utgångspunkt i en omfattande undersökning av dialektologisk forskning från mitten av 1800-talet fram till vår tid har jag undersökt utbredningen av sex olika adnominala possessivkonstruktioner och visat hur de olika graderna av animathet fördelar sig. Den frågeställning jag utgått från i undersökningen var huruvida animathetshierarkin är relevant som förklaringsmodell för bruket av olika possessivkonstruktioner inom svenska dialekter.

I resultatdelen har jag kommenterat vissa av de enskilda iakttagelserna, men för att vidare exemplifiera och reflektera över possessivkonstruktioner och deras relation till animathet vill jag nedan först presentera en övergripande tolkning av resultaten med hänsyn till frågeställningen (5.1) och därefter diskutera därefter två specifika exempel på tvetydigheter i resultaten (5.2).

5.1 Tolkning av resultaten

Det syns tydligt i resultaten som presenterats i avsnitt 4 att possessorernas animathet är en relevant faktor för valet av possessivkonstruktion i de undersökta dialekterna. Att possessorernas beskaffenhet spelar en viktig roll framgår tydligt av uppgifterna i den dialektologiska litteraturen, och att dela in dessa efter en animathetshierarki är ett gångbart sätt att operationalisera denna aspekt. Mina resultat visar vidare att det finns fog för indelningen i de sex possessor typer som jag använt mig av (efter Dixon, 2010b), då ingen av typerna uppvisar

exakt samma mönster som någon annan. Det framgår även att andra faktorer än animathet är av vikt, såsom relationalitet (relationell gentemot icke-relationell possession), men dessa har inte kunnat betraktas systematiskt i denna undersökning. Jag berör nedan possessorns animathet som faktor för konstruktionernas utbredning (5.1.1) samt för deras struktur (5.1.2). Djupare grammatiska analyser av de olika konstruktionerna lämnas därhän, då de faller utanför ramen för min uppsats, men se vidare särskilt Delsing (1993) och Vangsnes (2003).

5.1.1 Förekomst

Utöver det faktum att possessivkonstruktionernas förekomst inom de olika dialekterna uppenbart regleras av possessorns animathet synliggörs i tabellerna i 4.2.1 ett ytterligare faktum, nämligen att possessivkonstruktionerna i regel täcker sammanhängande delar av animathetshierarkin. Det tycks ingenstans vara fallet att en konstruktion förekommer för två ej intilliggande possessortyper i hierarkin, men inte för en possessortyp som ligger mellan dessa två. En enda sådan lucka finns i Tabell 2 ovan för *s*-genitiv i Ångermanland, där belägg på denna konstruktion endast finns med personnamn och mänskliga appellativer som possessorer, men däremot inte med släktskapsord. Såsom där antytts beror denna lucka dock endast på brist på belägg, och inte på att konstruktionen uttryckligen uppgivits saknas för denna possessortyp.

Det är vidare intressant att i alla fall *s*-genitiv och *h*-genitiv (Tabell 2 och 4) är som vanligast för de mest animata substantiviska possessorerna. Även om *s*-genitiven är möjlig åtminstone vid personnamn, släktskapsord och mänskliga appellativer i de undersökta dialekterna (bortsett från de som saknar den helt) beskrivs den ofta som vanligare vid personnamn än vid appellativer (t.ex. Janzén, 1936, s. 82–83; jfr. Delsing, 2003b, s. 39).⁷⁴ Över lag kan noteras att dialekterna tycks uppvisa fler possessivkonstruktioner högre upp i animathetshierarkin, vilket stämmer väl överens med att de mer animata possessortyperna kan betraktas som mer typiska possessorer (jfr. 2.2.1 ovan).

5.1.2 Struktur

Konstruktionernas ordföljd samt huvudordets bestämdhet har noterats ovan i 4.2.2 (se särskilt Tabell 7 och 8). Vad ordföljden beträffar kan inte särskilt mycket konstateras med hänsyn till

⁷⁴ Här kan nämnas att *s*-genitivkonstruktionen i färöiskan (med ändelsen *-sa*) endast förekommer vid egennamn (Delsing 2003b, s. 38; Hamre, 1961, s. 231).

animathet.⁷⁵ Det kan noteras att ordföljden N-PSR för *s*-genitiven endast förekommer i dialekter där denna även förekommer för possessiva pronomina, vilket redan föreslagits av Torp (1973, s. 139; se vidare Delsing, 1993, s. 160 f.); mitt urval utgörs dock endast av två dialekter, varför jag inte kan dryfta något större mönster här.⁷⁶

Huvudordets bestämdhet varierar, såsom ovan nämnts, endast vid ordföljden PSR-N. Vid N-PSR förekommer endast bestämda huvudord. Något som framgår i resultaten är att strukturen PSR-N.DEF är vanligare vid *s*-genitiv än vid possessiva pronomina, och att de dialekter som har bestämt huvudord vid framförställda possessiva pronomina även har det vid *s*-genitiv (om de inte saknar konstruktionen). Detta faktum kan möjligtvis kopplas till animathet, eftersom possessiva pronomina ligger högre upp i hierarkien än de övriga, substantiviska possessortyperna, men det har även förklarats på andra sätt. Strukturen PSR-N.DEF kopplas ibland till en allmänt ymnigare användning av bestämd form (Holmberg & Sandström, 2003; Dahl, 2015, s. 100–103), och tillskrivs i litteraturen flera gånger påverkan från andra språk.⁷⁷ Vangsnes (2003) har föreslagit att strukturen PSR-N.DEF vid possessiva pronomina endast kan förekomma om ”enten possessiven eller den närmest följande bestemte artikkelen, eller begge, viser fravær av genusbøyning” (s. 114). Denna ”frånvaro av genusböjning” inbegriper enligt Vangsnes även dialekter där genusböjningen på artiklar ”ikke er rik nok” (177–180; se dock Hagren, 2002, s. 43–44). Som jämförelse kongruerar ju inte possessivattributet i en *s*-genitivkonstruktion på något vis med sitt huvudord. Det tycks alltså som att förekomsten av bestämdhet i konstruktioner med ordföljden PSR-N regleras av andra faktorer än animathet.

5.2 Tvetydiga fall

Jag vill nedan kort diskutera två tvetydiga fall i undersökningens resultat. Det första av dessa (5.2.1) rör exempel från Jämtland och Överkalix som kan tolkas som både possessiv dativ och *h*-genitiv. Det andra (5.2.2) rör possessorinkorporering vid sammansättning av två personnamn.

⁷⁵ En viktig åtskillnad görs dock mellan släktskapsrelationer (med N-PSR) och övriga possessivrelationer (med PSR-N) i Bohuslän och Västergötland.

⁷⁶ Delsing (2003b) meddelar några exempel på *s*-genitiv med strukturen N.DEF-PSR från spridda orter men noterar att en sådan konstruktion inte nämns i de grammatikor han genomskökt (s. 37).

⁷⁷ Källskog (1987; 1992) betraktar PSR-N.DEF i Överkalix som finsk påverkan (se vidare 4.1.9 ovan). Enligt Danell (1905–1934) utgör strukturen i det estländska Nucköområdet ”tydliggen tyskt inflytande” (s. 25); jag vet inte vad för någon tysk konstruktion eller tendens Danell här kan åsyfta.

5.2.1 Possessiv dativ eller *h*-genitiv av feminina personnamn?

För två områden, Jämtland och Överkalix, framgår ur delar av litteraturen att possessiv dativ ska vara möjlig vid feminina personnamn (och i Jämtland även släktskapsord), men däremot inte vid maskulina. *H*-genitiv med ett feminint personnamn som possessor förekommer i båda områdena otvivelaktigt i sådana exempel som *gaolen henes Ili* [gården hennes Elin] 'Elins gård' (Jämtland; Lindgren & Lechner, s. 103) respektive *vänta henars Greta* [vantarna hennes Greta] (Överkalix; Källskog, 1992, s. 153), där de vanliga formerna av pronominet *hennes* uppträder. Jämte dessa exempel finns dock sådana exempel som *geta n gomo* [geten *n* farmor] 'farmors get' (Jämtland; M. Reinhammar, 2004, s. 90) respektive *hajme n Tilda* [hemmet *n* Tilda] (Överkalix; Källskog, s. 153), vilka av Källskog och M. Reinhammar presenteras som fall av possessiv dativ, ett uttryckssätt som å andra sidan inte uppges förekomma för maskulina personnamn. Detta tycks formmässigt rimligt, då dativformen av den feminina prepropriella artikeln är *(e)n* i båda områdena, men sett till distributionen av possessivkonstruktionerna är det uppseendeväckande, då det i så fall utgör det enda fallet i undersökningen där possessorns genus (eller sexus) spelar in. Även om grammatisk åtskillnad mellan genera rent generellt inte är något märkvärdigt vill jag föreslå att det i dessa fall snarare kan röra sig om *h*-genitiv med en reducerad form av det possessiva pronominet.

Lindgren & Lechner (2025, s. 103), Oscarsson (2007) och V. Reinhammar (2005, s. 38) betraktar alla det jämtländska *(e)n* som genitivform av den feminina prepropriella artikeln, det vill säga som del av en *h*-genitivkonstruktion (se 2.3.3 om denna tolkning). Det tycks mig rimligt att *(e)n* utgör en reducerad form av pronominet *hennes* (i Jämtland *henes/hennerr*, i Överkalix *henars*), vilken sammanfaller med den prepropriella artikelns dativform.⁷⁸ Ett faktum som talar för att så kan ha skett i Överkalix är att Kettunen (1980) inte finner några exempel för *h*-genitiv med det icke-reducerade pronominet *henars* (s. 12). Källskog (1992) tar förvisso upp några sådana exempel, men det kan tänkas att det är ovanligare i och med att pronominet reducerats till den kortare formen. Någon reduktion av det maskulina *hans* (i Jämtland *hans*, i Överkalix *häns*) har inte skett, då detta redan är enstavigt.⁷⁹ Formerna för detta pronomen är dessutom olika den maskulina prepropriella artikelns dativform (i Jämtland *(n)a*, i Överkalix

⁷⁸ Oscarsson (2007) stavar formen ⟨henn⟩. Jag vet inte om detta avser ett uttalat *h*, eller om det är en etymologisk stavning.

⁷⁹ Dahl (2015) noterar dock att Malungsmålet i Dalarna använder en särskild form av det maskulina possessiva pronominet för *h*-genitiv. 3SG.POSS heter där vanligtvis *honômäs* (bildad av dativen; jfr. fotnot 29 ovan) men i *h*-genitivkonstruktionen används i stället den kortare formen *as* (kognat med *hans*) (s. 188). Jämför härvidlag att pronominet *hans* i älvdalsmålet i starkton heter *ḡnymes* eller *os*, men i svagton endast *os* (Levander, 1909, s. 63).

(*n*o), varför någon sammanblandning inte kan ske. Med detta sagt är det dock möjligt att M. Reinhammars (2004) och Källskogs (1992) analyser stämmer överens med talarnas intuitioner (Källskog kom dessutom själv från Överkalix), och att min analys är ovidkommande för de synkrona förhållandena. Westerlunds (2006) jämtländska exempel med *n* intill maskulina personnamn från en nyare dialekttext (se ovan 4.1.6) visar på att det i alla fall är möjligt för formen (*e*)*n* att omanalyseras.

5.2.2 Possessorinkorporering vid sammansättning av två personnamn?

Från Jämtland och Ångermanland föreligger exempel på sammansättningar med mansnamn som förled och kvinnonamn som efterled, till exempel *Johan-Kershtin* 'Johans (hustru) Kristina' (Ångermanland; Sidenbladh, 1867, s. 14). Till skillnad från possessorinkorporering vid icke-relationell possession, vilken inte verkar finnas belagd längre söderut än i Uppland (Dahl, 2015, s. 194),⁸⁰ uppges uttryck av detta slag förekomma även i södra Sverige. Från Småland uppger Lundell (1932–1944a) flera exempel på sammansättningar som *Erka-Stina* 'Eriks hustru Stina', *Josopa-Lovisa* 'Josefs hustru Lovisa' (s. 138–139), och liknande exempel finns bland annat från Västergötland (Rudberg, 1932–1944, s. 22) och Öland (Lundell, 1932–1944b, s. 2).

Det har förr varit en allmän företeelse att folket i en bygd sinsemellan använt sig av specificerande personbeteckningar av olika slag, inte bara sammansättning av maken och makans namn. Man kan med detta i åtanke fråga sig om konstruktionen med sammansättning av två personnamn egentligen är mindre geografiskt begränsad än vad litteraturen vittnar om, och vidare hur stark possessivfunktion den faktiskt har. Litteraturens exempel lär ofta ha utgjort etablerade tillnamn på kända individer (se t.ex. Westerlund, 2006, s. 27). Det är kanske möjligt att sammansättning med två personnamn betraktats som mer tillhörig ordbildningen av vissa författare och därför inte berörts vid behandling av possessivkonstruktioner. En sådan otydlighet vad gäller indelningar och definitioner är ett potentiellt problem i forskning som bygger på data från tidigare undersökningar som tillkommit i en annan kontext.

⁸⁰ Från Uppland ges i vissa källor hopskrivna exempel som *ilmäsnaesduken* [?'Hilma-näsduken] 'Hilmas schallet' (Tiselius, 1902, s. 134). Hos andra författare behandlas dock liknande exempel som *s*-genitiv med bestämt huvudord (t.ex. Hesselman, 1905, s. 50, fotnot 3), varför konstruktionen kanske har en ännu mer begränsad utbredning.

5.3 Implikationer och framtida forskning

Den föreliggande undersökningen har visat att possessorns plats i animathetshierarkin är en central faktor för valet av possessivkonstruktion inom olika svenska dialekter. Däremot är denna faktor inte allenarådande, utan ytterligare dimensioner måste beaktas för att få en komplett bild av de adnominala possessivkonstruktionerna i en viss dialekt. I de många fall där flera konstruktioner är möjliga för samma typ av possessor lär ytterligare faktorer vara relevanta för valet av konstruktion. För att undersöka variation bortom den jag i det föreliggande arbete diskuterat, och för att åstadkomma mer robusta resultat, kommer det att krävas mer ingående, korpusbaserade undersökningar av särskilda dialekter.

Jag hoppas med denna uppsats ha belyst värdet i att behandla dialekter, det vill säga icke-standardsspråk, i typologiska studier. Särskilt i ett fall som svenskans har vi i fråga om de traditionella folkmålen att göra med språkssystem som utvecklats relativt naturligt från fornspråket jämfört med den talade rikssvenskan, vilken egentligen har sin grund i skriftspråket. Jag hoppas också ha belyst det faktum att ny forskning kan göras på äldre forskningsframställningar.

Referenser

- Aasen, I. (1899). *Norsk Grammatik: Omarbeidet Udgave af "Det norske Folkesprogs Grammatik"* (2 uppl.). Cammermeyers forlag.
- Aikhenvald, A. (2012). Possession and ownership: A cross linguistic perspective. I A. Aikhenvald & R. M. W. Dixon (Red.), *Possession and Ownership* (1–64). Oxford University Press.
- Amcoff, T. (1992). Ragundamålets grammatik. *Ragunda Hembygdsförenings årsskrift, 1992*, 58–73.
- Andréasson, M. (2018). Estlandssvenskan och bestämdheten: Hår bondgårn av ait hamp-sticke uti hampgårdn. I H. Rosenkvist (Red.), *Estlandssvenskans språkstruktur* (s. 149–171). Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Barker, C. (1995). *Possessive descriptions*. CSLI Publications.
- Bennike, V. & Kristensen, M. (1898–1912). *Kort over de danske folkemål med forklaringer*. Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag.
- Broberg, R. (1973). *Språk- och kulturgränser i Värmland: En översikt och några synpunkter*. Almqvist & Wiksell.
- Bucht, T. (1962). *Språket i Härnösand*. Svenska bokförlaget.
- Bugaeva, A., Nichols, J. & Bickel, B. (2022). Appositive possession in Ainu and around the Pacific. *Linguistic Typology*, 26(1), 43–88.
- Cercurius AB. (2024, 5 januari). *Dialekt Uni*. <https://www.cercurius.se/typografi/dialekt.php>
- Dahl, Ö. (2004). *The growth and maintenance of linguistic complexity*. John Benjamins.
- Dahl, Ö. (2005). Att sätta älvdalskan på kartan. I G. Nyström (Red.), *Rapport från Fuost konferensn um övdalsky: Första konferensen om älvdalska* (s. 29–52). Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- Dahl, Ö. (2015). *Grammaticalization in the North: Noun phrase morphosyntax in Scandinavian*. Language Science Press.
- Dahlstedt, K. H. (1978). Dialekt och högspråk i nutidens Sverige, särskilt i Norrland. I R. Zeitler (Red.), *Det moderna Skandinaviens framväxt: bidrag till de nordiska ländernas moderna historia: föreläsningar hållna vid Humanistiska fakultetens symposium, femte sektionen, 6–9 juni 1977*. Uppsala universitet.
- Danell, G. (1905–1934). *Nuckömmålet*. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.

- Deane, P. (1987). English possessives, topicality, and the Silverstein hierarchy. I J. Aske, N. Beery, L. Michaelis & H. Filip (Red.), *Proceedings of the thirteenth annual meeting of the Berkeley Linguistics Society* (65–76). Berkeley Linguistics Society.
- Delsing, L-O. (1991). Om genitivens utveckling i svenskan. I S-G. Malmgren & B. Ralph (Red.). *Studier i svensk språkhistoria 2*. Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Delsing, L-O. (1993). *The internal structure of noun phrases in the Scandinavian languages: A comparative study* [Doktorsavhandling, Lunds universitet]. Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet.
- Delsing, L-O. (2003a). Perifrastisk genitiv. I Vangsnes, Ø., Holmberg, A. & Delsing L-O (Red.), *Dialektsyntaktiska studier av den nordiska nominalfrasen* (s. 65–83). Novus.
- Delsing, L-O. (2003b). Syntaktisk variation i nordiska nominalfraser. I Vangsnes, Ø., Holmberg, A. & Delsing L-O (Red.), *Dialektsyntaktiska studier av den nordiska nominalfrasen* (s. 11–64). Novus.
- Dixon, R. M. W. (1979). Ergativity. *Language*, 55, 59–138.
- Dixon, R. M. W. (1994). *Ergativity*. Cambridge University Press.
- Dixon, R. M. W. (2010a). *Basic linguistic theory* (Bd. 1). Oxford University Press.
- Dixon, R. M. W. (2010b). *Basic linguistic theory* (Bd. 2). Oxford University Press.
- Edlund, A-C., Edlund L-E., Lundström, U. & Bjurman, B. (2025). *Kågeträskdagboken: En västerbottnisk dagbok 1891–1901 med kommentar* (Bd. 1). Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur.
- Eriksson, M. (1947). Dialektuppteckningens metoder med särskild hänsyn till sammanhängande texter. *Svenska landsmål och svenskt folkliv*, 1946, 32–57.
- Eriksson, M. (1968). *Register till tidskriften Svenska landsmål och svenskt folkliv 1953–1967, årg. 76–90*. P. A. Norstedt & Söner.
- Erkas, M. (2012). *Holmbomålet: Analys av tal på estlandssvensk dialekt* [Kandidatuppsats, Uppsala universitet]. DiVA. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-192509>
- Faarlund, J. T. (2004). *The syntax of Old Norse*. Oxford University Press.
- Filimonova, E. (2005). The noun phrase hierarchy and relational marking: Problems and counterevidence. *Linguistic Typology*, 9, 77–113.
- Fillmore, C. (1967). *The case for case* (ED019631). ERIC. <https://eric.ed.gov/?id=ED019631>
- Foris, D. P. (1993). *A grammar of Sochiapan Chinantec* [Doktorsavhandling, University of Auckland].
- Freudenthal, A. O. (1870). *Om svenska allmogemålet i Nyland*. Finska litteratur-sällskapet.

- Freudenthal, A. O. (1875). *Upplysningar om Rågö- och Wichterpalmålet i Estland*. Finska litteratur-sällskapet.
- Freudenthal, A. O. (1878). *Ueber den Närpesdialect*. J. C. Frenckell & Son.
- Freudenthal, A. O. (1889). *Vöråmålet: Ljud och formlära, ordlista med register, språkprof*. Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Freudenthal, A. O. & Vendell, H. (1886). *Ordbok öfver estländsk-svenska dialekterna*. Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Geijer, H. (1924). Ångermanlands folkmål. I O. Sjögren (Red.), *Sverige: Geografisk topografisk statistisk beskrifning* (Bd. 6, s. 472–476).
- Gündoğdu, S. (2023). Ezafe in Northern Kurdish. *Toronto Working Papers in Linguistics*, 45(1).
- Hagfors, K. J. (1891). *Gamlakarlebymålet: Ljud- och formlära samt språkprov* [Doktorsavhandling, Kejserliga Alexanders-universitetet]. P. A. Norstedt & Söner.
- Hagren, K. (2002). *Vår kalven och Nilssons hunden: Nominalfras med possessivattribut i fårömmålet*. *Svenska landsmål och svenskt folkliv*, 2002, 43–61.
- Hammarberg, B. & Koptjevskaja-Tamm, M. (2002). Adnominal possession: Combining typological and second language perspectives. I A. Giacalone Ramat (Red.), *Typology and Second Language Acquisition* (s. 125–179). De Gruyter Mouton.
- Hamre, H. (1961). The use of the genitive in modern Faroese. *Scandinavian Studies*, 33(4), 231–246.
- Havers, W. (1911). *Untersuchungen zur Kasussyntax der indogermanischen Sprachen*. Karl J. Trübner.
- Heine, B. (1997). *Possession: Cognitive sources, forces, and grammaticalization*. Cambridge University Press.
- Herslund, M. & Baron, I. (2001). Introduction: Dimensions of possession. I M. Herslund, I. Baron & F. Sørensen, *Dimensions of possession* (s. 1–25). John Benjamins Publishing Company.
- Hesselman, B. (1905). *Sveamålen och de Svenska dialekternas indelning*. K. W. Appelbergs Boktryckeri.
- Holmberg, A. & Sandström, G. (2003). Vad är det för särskilt med nordsvenska nominalfraser?. I Vangsnes, Ø., Holmberg, A. & Delsing L-O (Red.), *Dialektsyntaktiska studier av den nordiska nominalfrasen* (s. 85–98). Novus.
- Huldén, L. (1957). *Verbböjningen i Österbottens svenska folkmål* (Bd. 1) [Doktorsavhandling, Helsingfors universitet]. Svenska Litteratursällskapet i Finland & Ejnar Munksgaard.

- Ivars, A-M. (2009). Sydösterbottnisk genitivsyntax. I C. Wide & B. Lyngfelt (Red.), *Konstruktioner i finlandssvensk syntax: Skriftspråk, samtal och dialekter* (s. 221–246). Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Janzén, A. (1936). *Studier över substantivet i bohuslänskan* [Doktorsavhandling, Göteborgs högskola]. Wettergren & Kerber.
- Jespersen, O. (1924). *The philosophy of grammar*. George Allen & Unwin Ltd.
- Josefsson, G. (2009). Sydvästsvensk a-genitiv – en levande relik?. *Arkiv för nordisk filologi*, 123, 77–141.
- Jørgensen, N. (1970). *Syntaktiska drag i svenska dialekter: En bibliografisk översikt*. Studentlitteratur.
- Kallstenius, G. (1907). Värmländska bärgslagsmålets formlära. *Svenska landsmål ock svenskt folkliv*, 1907(1), 17–64.
- Karvovskaya, E. (2018). *The typology and formal semantics of adnominal possession* [Doktorsavhandling, Universitetet i Leiden].
- Kettunen, P. (1980). *Appellativböjningen i överkalixmålet. Med en diakronisk ljudöversikt*. [Oppublicerad licentiatavhandling, Åbo universitet].
- Koptjevskaja-Tamm, M. (2002). Adnominal possession in the European languages: Form and function. *Sprachtypologie und Universalienforschung*, 55(2), 141–172.
- Koptjevskaja-Tamm, M. (2003). Possessive noun phrases in the languages of Europe. I F. Plank (Red.), *Noun phrase structure in the languages of Europe* (s. 621–722).
- Kruuse, E. (1908). De lefvande folkmålen. I K. Hildebrand & A. Erdmann (Red.), *Uppland: Skildring av land och folk* (Bd. 2, s. 537–552). Wahlström & Widstrand.
- Kvillerud, R. (1999). *Bohuslänska: Språkprov med kommentar*. Språk- och folkminnesinstitutet.
- Karlgren, A. (med Tiberg, N.). (1953). *Gammalsvenskby: Uttal och böjning i gammalsvenskbymålet*. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
- Klockars, J. (med Karsten, T. E.). (1933). Malaksmålets ljud- och formlära. *Folkmålsstudier*, 1, 17–62.
- Kpoglu, P. D. (2019). *Possessive constructions in Tongugbe, an Ewe dialect* [Doktorsavhandling, Universitetet i Leiden].
- Källskog, M. (1987). Interferenser i det flerspråkiga Överkalix. I K. Julku (Red.), *Nordkalotten i en skiftande värld. Kulturer utan gränser och stater över gränser* (s. 191–196). Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys.

- Källskog, M. (1992). *Attityd, interferens, genitivsyntax: Studier i nutida överkalixmål*. Dialekt- och folkminnesarkivet.
- Körner, R. (1962). Possessivadjektet. *Moderna Språk*, 56, 33–45.
- Lagman, E. (1958). *Studier över nuckömålets nominala ordbildning* [Doktorsavhandling, Stockholms högskola]. Carl Bloms Boktryckeri A.-B.
- Lagman, E. (1973). *En bok om Estlands svenskar: Bd. 3A. Estlandssvenskarnas språkförhållanden*. Svenska Odlingens Vänner.
- Landtmanson, S. (1950). *Västergötlands folkmål: Bd. 4. Formläran*. A.-B. Lundequistiska bokhandeln.
- Langacker, R. W. (1999). *Grammar and conceptualization*. De Gruyter Mouton.
- Langacker, R. W. (2004). *Investigations in cognitive grammar*. De Gruyter Mouton.
- Larsson, S. (1929). *Substantivböjningen i Västerbottens folkmål jämte en exkurs till ljudläran* [Doktorsavhandling, Uppsala universitet]. Appelbergs boktryckeri aktiebolag.
- Lindgren, L. & Lechner, E. (2025). *Det jämtska språket från Fors till Åre*.
- Lander, Y. A. (2005). *Animacy and the origin of possessive splits* [Konferensartikel]. PIONIER workshop on Animacy, Nijmegen, Nederländerna.
- Levander, L. (1909). *Älvdalsmålet i Dalarna: Ordböjning och syntax*. P. A. Norstedt & söner.
- Levander, L. (1928). *Dalmålet: Beksrivning och historia* (Bd. 2). Appelbergs boktryckeri aktiebolag.
- LGR – Institutionen för lingvistik vid Max Planck-institutet för evolutionär antropologi. (2015). *Leipzig Glossing Rules: Conventions for interlinear morpheme-by-morpheme glosses*. <https://www.eva.mpg.de/lingua/resources/glossing-rules.php> (Hämtad 2026-08-07).
- Liljefors, R. (1940). *Register till tidskriften Svenska landsmål och svenskt folkliv 1878–1938*. P. A. Norstedt & Söner.
- Liljefors, R. & Gustavson, H. (1955). *Register till tidskriften Svenska landsmål och svenskt folkliv 1939–1952*. P. A. Norstedt & Söner.
- Lundell, J. A. (1880). Om de svenska folkmålen frändskaper och etnologiska betydelse. *Antropologiska sektionens tidskrift*, 1(5), 1–76.
- Lundell, J. A. (1914). Om uppteckning av folkmål: Anvisningar och råd. *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 1914(5), 5–45.
- Lundell, J. A. (1932–1944a). Anteckningar om Personnamn i Möre-häraderna. I J. A. Lundell (Red.), *Personnamn i vardagslag: Studier över sydsvenska personnamn*. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.

- Lundell, J. A. (1932–1944b). Öländska personnamn. I J. A. Lundell (Red.), *Personnamn i vardagslag: Studier över sydsvenska personnamn*. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
- Lundström, G. (1939). *Studier i nyländsk syntax*. Norstedt & Söner.
- Lundqvist, U-B. (2011). Återgivning av svensk s-genitiv i en översättning till älvdalska. I G. Nyström & Y. Sapir (Red.), *Rapport från Oðer råðstemnq um övdalsku, Andra konferensen om älvdalska* (41–52). Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- Luo, Y. (2012). Possessive constructions in Mandarin Chinese. I A. Aikhenvald & R. M. W. Dixon (Red.), *Possession and Ownership* (s. 186–207). Oxford University Press.
- Löbner, S. (1985). Definites. *Journal of Semantics*, 4, 279–326.
- Mankov, A. E. (2010). Grammatitjeskije kategorii susjtjestvitelnogo v dialekte sela Starosjvedskoje [Substantivens grammatiska kategorier i gammalsvenskbymålet]. *Vestnik Pravoslavnogo Svjato-Tichonovskogo gumantarnogo universiteta. Serija III: Filologija*, 2(20), 92–111.
- Mankov, A. E. (2011). Dialekt sela Starosjvedskoje: Materialy k opisaniju prilagatelnyh i mestoimenij [Gammalsvenskbymål: Material för beskrivning av adjektiv och pronomina]. *Vestnik Pravoslavnogo Svjato-Tichonovskogo gumantarnogo universiteta. Serija III: Filologija*, 3(25), 37–54.
- Marklund, T. (med Kågedal, L.). (2024). *Skelleftemålet: Grammatik*. (Digital utgåva). (Originalarbete publicerat 1976). <https://ssfske.se/dialekt/bondskagrammatik.pdf>
- Nichols, J. (1986). Head-marking and dependent-marking grammar. *Language*, 62(1), 56–119.
- Norde, M. (1997). *The history of the genitive in Swedish: A case study in degrammaticalization* [Doktorsavhandling, Universiteit van Amsterdam]. Vakgroep Skandinavische taal- en letterkunde.
- Nordén, A. (u.å.). *Målet vid Bottnaffjordens stränder* [Opublicerat manuskript]. Institutet för språk och folkminnen, Göteborg (DAGS 210). https://sok.folke.isof.se/records/dags00210_267355
- Nordlander, J. (1880). Norrländska husdjursnamn. *Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen ock svenskt folklif*, 1(9), 371–432.
- Nordlander, J. (1883). Anmärkningar ock rättelser till *Allmogemålet i norra Ångermanland*: Akad. afhandling af dr Karl Sidenblad. Uppsala 1867. *Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen ock svenskt folklif*, 2, xc–xcvi.
- Noreen, A. (1879). *Dalbymålets ljud- ock böjningslära*. P. A. Norstedt & Söner.

- Noreen, A. (1881). *Dalmålet I. Inledning till dalmålet*. Kongl. boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
- Olsson, R. (1993). *Mormosch Fräss'n: på åselemål* (G. Hällestrand & I. Nilsson, övers.). (Originalarbete publicerat 1987).
- Olsson, R. (1997). *Mommas (gamm) katta: på jönselmåle* (N. Sjödin, övers.). (Originalarbete publicerat 1987).
- Oscarsson, B. (2007, 2 januari) *Jamtarnas språk – Språke at jamtom*. Jamtamot. <https://www.jamtamot.org/000.dokument.jamska.html>
- Persson, G. (1982). *Syntaxen i folkmålet på Hammarön*. Sola-förlaget.
- Peters, S. & Westerståhl, D. (2013). The semantics of possessives. *Language*, 89(4), 713–759.
- Pelczar, M. & Rainsbury, J. (1998). The indexical character of names. *Synthese*, 114(2), 293–317.
- Pihl, C. (1959). *Livet i det gamla Överkalix: Skildrat av överkalixbor på överkalixmål: 2. Översättning och kommentar*. P. A. Norstedt & Söner.
- Pitkänen, A. (1979). *Binominala genitiviska hypotagmer i yngre nysvenska*. Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Plashak, P. (2018). Adnominal possessive constructions in Mordvin, Mari and Permic. *Eesti ja Soome-Ugri Keeleteaduse Ajakiri*, 9(1), 139–168.
- Rancken, J. O. I. & Vefvar J. E. (1905). Djursagor från Österbotten. *Svenska landsmål och svenskt folkliv*, 1905, 37–66.
- Reinhammar, M. (1973). *Om dativ i svenska dialekter och norska dialekter. 1. Dativ vid verb*. Almqvist & Wiksell.
- Reinhammar, M. (1987). *Register till tidskriften Svenska landsmål och svenskt folkliv 1968–1985 (årg. 91–108)*. Dialekt- och folkminnesarkivet.
- Reinhammar, M. (2004). En jämtländsk 1700-talsdikt. *Svenska landsmål och svenskt folkliv*, 2004, 79–96.
- Reinhammar, V. (2005). *Hammerdalsmålet*. Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur.
- Renholm, A. (2017). *Koa at Stina: Omskrivning av genitiv med prepositionen åt i svenska dialekter* [Kandidatuppsats, Uppsala universitet]. DiVA. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-313893>
- Rosenbach, A. (2001). The English s-genitive: Animacy, topicality, and possessive relationship in a diachronic perspective. I L. J. Brinton (Red.), *Historical linguistics 1999: Selected*

- papers from the 14th international conference on historical linguistics, Vancouver, 9–13 August 1999* (s. 277–292). John Benjamins.
- Rosenkvist, H. (2012). Forskning i svensk dialektsyntax: Förutsättningar och frågeställningar. I P. Lundell (Red.), *Vetenskapssocieteten i Lund: Årsbok 2012* (102–121). Vetenskapssocieteten i Lund.
- Rudberg, G. (1932–1944). Namnskicket i ett Skaraborgspastorat. I J. A. Lundell (Red.), *Personnamn i vardagslag: Studier över sydsvenska personnamn*. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
- Russwurm, C. (1855). *Eibofolke oder die Schweden an den Küsten Ehtlands und auf Runö: Eine historisch-ethnographische von der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften zu St. Petersburg mit einem demidowschen Preise gekrönte Untersuchung* (Bd. 2). Fr. Fleischer.
- SAG bd. 2 = Telemann, U., Hellberg, S. & Andersson, E. (1999). *Svenska Akademiens grammatik: Bd. 2. Ord*. Svenska Akademien.
- SAG bd. 3 = Telemann, U., Hellberg, S. & Andersson, E. (1999). *Svenska Akademiens grammatik: Bd. 3. Fraser*. Svenska Akademien.
- Sandström, G. & Holmberg, A. (2003). Ett polysyntetiskt drag i nordsvenska. I Ø. Vangsnes, A. Holmberg & L-O. Delsing (Red.), *Dialektsyntaktiska studier av den nordiska nominalfrasen* (99–111). Novus.
- Santazilia, E. (2023). *Animacy and inflectional morphology across languages*. Brill.
- Sapir, Y. & Lundgren, O. (2024). *A grammar of Elfdalian*. UCL Press.
- Schulze, J. A. (1992). Ein bolck i eit målhistorisk verk. *Svenska landsmål och svenskt folkliv*, 1992, 57–70.
- Seiler, H. (1981). *Possession as an operational dimension of language*. Institut für Sprachwissenschaft.
- Sidenblad, K. (1867). *Allmogemålet i norra Ångermanland* [Doktorsavhandling, Uppsala universitet]. Kongl. akademiska boktryckeriet.
- Sigurd, B. (1995). Konungens av Danmark bröst-karameller och genitivreglerna. *Språkvård*, 31(1), 9–15.
- Silverstein, M. (1976). Hierarchy of features and ergativity. I R. M. W. Dixon (Red.), *Grammatical categories in Australian languages* (s. 112–171). Australian National University.
- Sjödén, N. (1994). *Jónselmåle: Grammatik och parlör*. Cewe-förlaget.

- Sorlin, S. & Gardelle, L. (2018). Anthropocentrism, egocentrism and the notion of Animacy Hierarchy. *International Journal of Language and Culture*, 5(2), 195–210.
- Stolz, T., Kettler, S., Stroh, C. & Urdze, A. (2008). *Split possession: An areal-linguistic study of the alienability correlation and related phenomena in the languages of Europe*. John Benjamins.
- Strunk, J. (2004). *Possessive constructions in modern Low Saxon* [Masteruppsats, Stanfords universitet].
- Sundqvist, A. (1955). *Studier i svensk moduslära* [Doktorsavhandling, Lunds universitet]. CWK Gleerup.
- Svahn, M. & Nilsson J. (2014). *Dialektutjämning i Västsverige*. Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG).
- Söderström, S. (1994). *Arnäsmålet: Ordbok över en ångermanländsk dialekt*. Almqvist & Wiksell.
- Tegnér, E. (1892). Om genus i svenskan. I Svenska Akademien (Red.), *Svenska Akademiens handlingar ifrån år 1886: Bd. 6. 1891* (s. 211–467). Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
- Teleman, U. (2008). Tidiga nordiska prepositioner: Härkomst och uppkomst. *Arkiv för nordisk filologi*, 123, 77–141.
- Tiberg, N. (u.å.). *Runskan: En grammatisk översikt* [Opublicerat manuskript]. Institutet för språk och folkminnen, Uppsala (DFU 41404). https://sok.folke.isof.se/records/41404_269310
- Tiberg, N. (1951). *Estlandssvenskarnas folkliga kultur: Bd. 1. Ståndssamhället*. A.-B. Lundequistska Bokhandeln & Ejnar Munksgaard.
- Tiberg, N. (1962). *Estlandssvenska språkdrag*. A.-B. Lundequistska bokhandeln & Ejnar Munksgaard.
- Tiseliu, G. A. (1902). *Ljud- och formlära för fasternamålet i Roslagen* [Doktorsavhandling, Uppsala universitet]. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
- Torp, A. (1973). Om genitivomskrivningar og -s-genitiv i norsk. *Maal og minne*, 1973. 124–150.
- Torp, A. (1990). Der sogenannte „Garpegenitiv“: Ursprung, Alter und Verbreitung im heutigen Norwegisch. I L. Elmevik & K. E. Schöndorff (Red.), *Niederdeutsch in Skandinavien III: Akten des 3. nordischen Symposions ‚Niederdeutsch‘ in Skandinavien* in Sigtuna, 17.–20. August 1989 (s. 151–166). Erich Schmidt Verlag.

- Vangsnes, Ø. A. (2003). 'Identifikasjon' og morfologiens rolle i den nordiske nominalfrasen. I Ø. Vangsnes, A. Holmberg & L-O. Delsing (Red.), *Dialektsyntaktiska studier av den nordiska nominalfrasen* (s. 113–194). Novus.
- Vangsnes, Ø. A., Holmberg, A. & Delsing, L-O. (2003). *Dialektsyntaktiska studier av den nordiska nominalfrasen*. Novus.
- Vendell, H. (1881). *Laut- und Formlehre der Schwedischen Mundarten in den Kirchspielen Ormsö und Nukkö in Ehistland* [Doktorsavhandling, Kejserliga Alexanders universitetet i Finland]. J. C. Frenckel & Sohn.
- Vendell, H. (1882). *Runömålet: Ljud- och formlära samt ordbok*. Kongl. boktryckeriet P. A. Norstedt & söner.
- Vendell, H. (1892). *Pedersöre-Purmo-målet: Ljud- och formlära samt språkprof.* Finska litteratur-sällskapets tryckeri.
- Wellander, E. (1956). Zum schwund des genitivs. I E. Karg-Gasterstädt & J. Erben (Red.). *Fragen und Forschungen im Bereich und Umkreis der Germanischen Philologie: Festgabe für Theodor Frings zum 70. Geburtstag 23. Juli 1956* (s. 156–172). Akademie-Verlag.
- Wessén, E. (1965). *Svensk språkhistoria: Bd. 3. Grundlinjer till en historisk syntax* (2 uppl.). Almqvist & Wiksell.
- Westerberg, A. (2004). *Norsjömålet under 150 år*. Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur.
- Westerlund, T. (2006). Funktion och konstruktion av genitiv i två jämtländska sockendialekter [Opublicerad kandidatuppsats, Uppsala universitet].
- Yutang, L. (1972). De. I *Chinese-English dictionary of modern usage* (s. 1326). McGraw-Hill.